

MUSİKİDE ÖNCÜ KADINLARIMIZDAN

SEHA OKUŞ

Cumhuriyetin 100. Yılı Özel

Söyleşi - Rengigül Yaltırık Ural

2023

MUSİKİDE ÖNCÜ KADINLARIMIZDAN SEHA OKUŞ

Cumhuriyetin 100. Yılı Özel

RE Books Arts - Rengigül Ural Kitaplığı

İnceleme – Araştırma ve Röportaj Bölümü

Söyleşi - Rengigül Yaltırık Ural

Fotoğraf - Reprodüksiyon: Ersin Ural

Rengigül Ural'a ait tüm eserlerinin tüm telif, basım ve yayın hakları

RE Books Arts Yayınevi'ne aittir.

Kaynak gösterilerek alıntılar yapılabilir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu çerçevesince tüm hakları saklıdır.

RE Books Arts Kitaplığı bölümlerinde kayıt altına alınan ve gelecek kuşaklara da kayıtlı birer belge olarak aktarılma çabası ile yapılan tüm çalışmalar; saptanan proje kapsamında birleştiğinde önemli bir sosyal tarihi de geniş yelpazede yansıtmış olacağı düşünülmektedir.

Yazışma adresi: rebooksarts@hotmail.com

2022 Mayıs'ın son haftasında Müjdat Gezen Sanat Merkezi'ni arayarak Seha Okuş Hanım'a telefon ile ulaştım. Kendimi tanıttım.

“Adınız ne güzel” dedi. “Benim adım gibi pek duyulmamış” diye devam etti.

Birlikte gün belirledik. Eşim Ersin ve oğlum Utku 28 Mayıs 2022 Cumartesi, saat 15.15 gibi Koşuyolu'nda, güzide bir sitedeki Seha Hanım'ın evine bıraktılar. Beni ve söyleşi teklifimi kabul ettiği için kendisine minnettarım. Misafir odası Validebağ Korusu'na bakıyordu.

Kendimi daha detaylı tanıttım ve nehir söyleşinin önemini, iyi yapılırsa başta tarihçiler olmak üzere birçok araştırmacı için ciddi veriler sunabildiğinin altını çizerek söyleşi başlıklarımı okudum. Çok zeki ve duyarlı bir kadın olduğunu sorduğu sorulardan anladım.

“Sizi bana kim önerdi?” diye sordu.

“Müzik dinlemeyi seven bir arkadaşım” diye cevap verdim.

Memnun oldu. Yuvarlak ahşap, İtalyan yemek masasında yan yana oturduk. Bilgisayarımı açtım. Daha önceden hazırladığım soruları sormaya ve Seha Hanım anlattıkça yazmaya başladım.

Bir süre geçtikten sonra birlikte mutfağa geçtik. Kendisinin özenle yapmış olduğu ortası şokolalı, içi dövülmüş bademli muhallebilerimizi aldık. Mutfak da Validebağ Korusu'na bakıyordu. Bir ağaç deniziydi sanki ve çok güzeldi. İçimden doğa sevgisini sezmiştim.

Söyleşimize muhallebilerimizi yedikten sonra devam ettik. Eşim ve oğlumun beni alacaklarını söylediğimde “Lütfen buyursunlar, muhallebimin tadına baksınlar” diyerek davet etti. İkrâmdan sonra Ersin fotoğrafları çekti. Seha Hanım'ın özel arşiv fotoğraflarından birlikte seçtiklerimizi kayda aldı. Utku'ya bazı yazıları okuttu ve sesinin güzel ve eğitilmiş olduğunu söyledi. Anılarını anlatmaya devam etti mutlulukla ve saat 19.30'a kadar sohbetimiz sürdü. Bu bağlamda Ersin ve Utku'ya teşekkür ediyorum.

Birkaç gün sonra beni telefon ile arayarak bazı hatırına gelen detayları yazdırdı. Tekrar buluşmak üzere gün saptadık.

2 Haziran 2022, Perşembe günü 11.30 gibi yine evinde buluştuk. Bu defa tam gün çalıştık. Önce fotoğraf arşivinden başladık. Sonra temize çektiğim notları okudum, üzerinde düzeltmeler yaptık ve birlikte güzel bir öğle yemeği yedik. Kendisinin yardımcısı hanımla birlikte yaptığı açma ıspanaklı böreklerini, sade çöreklerini ve elmalı turtasını yedik. Çaylarımızı içtik. Bizim de aile âdetimiz olarak elimiz boş gitmemekti tabii. Tatlı, börek, çikolata sevdiğini öğrenmiştim.

Şimdi söyleşimize geçelim ve Seha Okuş Hanım'ın yaşam tarihine yolculuk yapalım.

Kıymetli Seha Hanım, 7 Nisan 1928 yılında, İstanbul Teşvikiye'de doğmuşsunuz. Teşvikiye'de hangi sokakta, nasıl bir evde doğdunuz, hangi yıllar arasında yaşadınız? Bize sizin yaşadığınız dönemi aktarabilir misiniz?

Bazı yazılarda 1933, bazı yazılarda 1935 yazar, ama ben 1928 doğumluyum.

Teşvikiye Camii'nden aşağı doğru Topağacı Kuyulu Bostan Sokak'ta üç katlı ahşap, küçük bir konakta doğdum. Aile büyüklerimize ait bir konak diye aklımda kalmış. Biz en üst katta otururduk. Orta katta Enise Hanım teyzeler otururdu. Büyük bahçe içinde idi. Bahçede incir, ayva, erik gibi ağaçlar vardı. Sokağa oyun oynamak için bırakmazdı annem. Bahçedeki incir ağacının tepesine çıkardım. Annem "Aşağı in" derdi. Her sene ham incirin sütünden yara tedavisi olurdu.

Sözünü ettiğiniz bu ahşap konak maalesef İstanbul'daki diğer güzel konaklar, yalılar gibi günümüze ulaşamadı, öyle değil mi Seha Hanım?

Maalesef, ulaşmadı.

Seha Okuş'un annesi Vildan Hanımefendi

Bize yakın Samet Ağaoğlu ve Süreyya Ağaoğlu'nun babası Ahmet Ağaoğlu'nun evi vardı. Ahmet Ağaoğlu'nun kız kardeşi Hümay Ağaoğlu'nun kızları Gökçe ve Suna benim arkadaşlarımdı. Annem bir tek onlara gitmeme izin verirdi. Suna, Profesör Giritli ile evlendi.

İsmet Giritli mi Seha Hanım?

Evet. İsmet Giritli.

Okula gidip gelirken kimler ve neler dikkatinizi çekerdi?

Fikret ve Güner ilk aklıma gelen arkadaşlarımdı. Güner bir albayın kızıydı, iyi bir aileydi. Okulda çok samimi idim arkadaşlarımla ve hâlâ çok arkadaş canlısıyım.

İlkokul dönemimde İstiklâl Savaşı'na katılmış Ali İhsan Paşa'nın köşkleri vardı. Onun kızı da benim arkadaşımdı. Ali İhsan Paşa'yı merak ederdim. Konağı bizim konağa yakındı. Mühim bir kimse idi. Asil, iyi bir aileydi. Hanımı da öyle idi.

Ali İhsan (Sâbis) Paşa mı Seha Hanım?

Evet. Biz Ali İhsan Paşa diye bilirdik. Kızı Nemika arkadaşımdı.

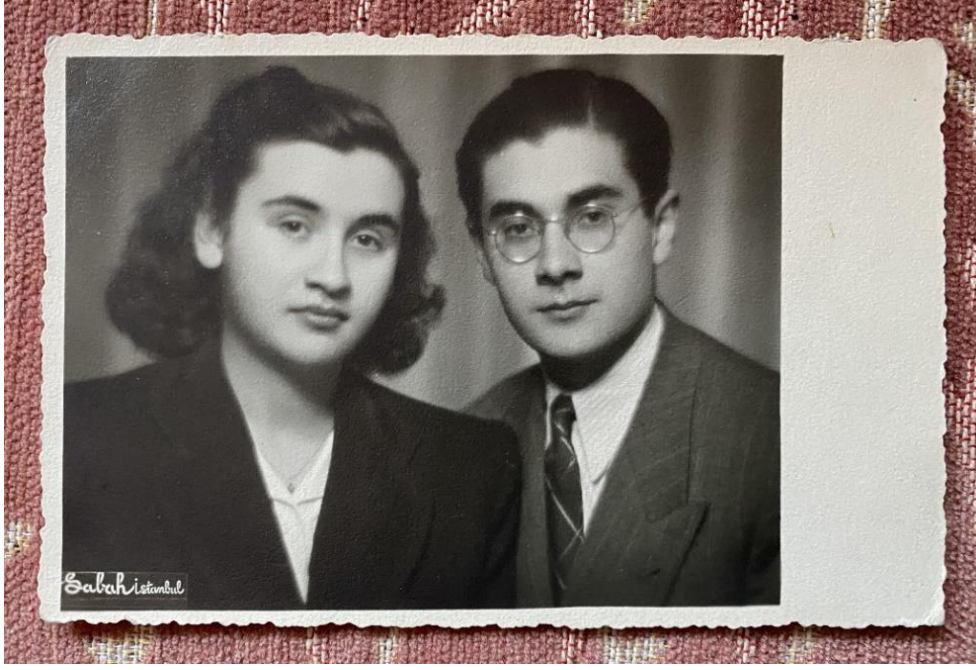
Seha Okuş'un babası İhsan Beyefendi

Babaannem Nevzat Hanım gibi musikişinas bir İstanbul hanımefendisi olan ve ut çalan anneniz Vildan Hanım'ı ve aile bağlarınızı anlatır mısınız?

Anne tarafım İstanbullu.

Doktorunuz, eczacınız kimdi?

Adli abimin ve benim (yani biz iki kardeşin) sıhhatimiz iyi idi. Ortaköy'de fizyoterapist Mösyö Albert Aşer'e gidiliyordu diye hatırlıyorum. Taksi pek yoktu o tarihlerde. Annem siyatik olmuştu, sızı içinde yatmaktaydı. Tıp ilerlemiş değildi. Fizik tedavide iyi olduğu söylenmişti Dr. Albert Aşer'in. Taksi şoförü bir komşumuz, ailesi ile birlikte bizim mahallemizde oturuyordu. Taksi mühim bir iş. Düzgün bir beyefendi idi. Bir gün annem beni onlara gönderdi. "Annem sizi bekliyor amca" dedim. Birlikte bizim konağa gittik. Annem taksici amca ile anlaştı. "Beni birkaç hafta, her gün, ya da gün aşırı Ortaköy'e Mösyö Albert Aşer'e götürüp, getirebilir misiniz?" diye sordu. Konuşup, ücretinde anlaştılar. Ve ben Mösyö Aşer'e gidileceği günlerde o taksiye annemle bindiğimde mutlu olurdum çünkü annem sokakta oynamama izin vermezdi. Taksi ile Teşvikiye'den Ortaköy'e gitmek çok değişik bir duygu idi.

Seha Okuş abisi Adli Okuş ile

Annemin o sancılı döneminde bana evde yapmam gerekenler ile ilgili söylediklerini de unutamam. Sofrayı hazırlarken “Ekmeği ince doğra” demesi gibi. “Sobadan kömürleri al mangala, ama ateşi yere düşürme” derdi. Küçük bir kız çocuğuyum tabii. O çocuk aklımla “Annem yine sancılansa” diye düşünürdüm. Çünkü otomobil ile sokakları görecektim ve mutlu olacaktım. Ertesi sene de iki defa gitmiştik Mösyö Aşer’e. Demek istediğim şu: Çok az şeyle çok mutlu oluyorduk.

Adli abimi de bu syleşimde anmak isterim. Benim için çok kıymetlidir. Sigortacıdır kendisi, musikiye meraklıdır ve hayattadır. Telefonla konuştuk şimdi zaten, izin aldık kendisinden.

Ne kadar zarif ve saygılı bir davranış sergilediniz Seha Hanım. Gerektenrnek alınacak pek çok ynnz var. Anneannem “Eski terbiye” derdi.

Teşekkür ederim. Abimle o vakitler Fransız tiyatrosu, Darlbedai Tepebaşı’na giderdik. Annem abimle gitmeme izin verirdi. Çok zevk alırdım. Bir defasında Cahide Sonku Hanım sahnede idi. Bir seyirci sahneye doğru bir şey söyledi. Cahide Sonku piyesi durdurdu. “Biz size bir şeyler vermeye çalışıyoruz, siz almıyorsunuz” demişti.

Primadonna Cahide Sonku. Tütüncü İhsan Bey’in eşiydi. şaziye Moral, Nevin Akkaya, Nevin Seval, Nezihe Becerikli, Hazım Körmükçü. Vasfı Rıza Zobu. Her biri çok kıymetli tiyatrocularımızdı.

Evet, değerli Seha Hanım. Bahriye anneannem, babam da anlatırlardı. “Bataklı Damın Kızı Aysel” diye bahsederlerdi. Cahide Sonku, Talat Artemel, Feriha Tevfik, Hazım Körmükçü, Ergun Köknar’ın babası Sait Köknar. Muhsin Ertuğrul da rejişrmş. Nzım Hikmet senarist. “nemli bir film” derlerdi. Vasfi Rıza Zobu’nun babasını yayınlanacak kitabımızda yazdım.

Annenizin ve sizin terziniz var mıydı Seha Hanım? Hangi kumaşçılardan kumaş seçilirdi?

Annem bana dikiş dikerdi. Eve Rum terziler gelirdi. Bir günde elbise bitirirlerdi. Üç elbiseniz varsa zengin sayılırdınız o devirde. Çok güzel bordo bir elbisem vardı. Kumaşın adı amaroza idi. Annem sandıkta saklardı. Bayramlarda annem onu naftalin kokan ceviz sandıktan çıkartır, giyerdim. Büyüdükçe her sene eteğini uzatırdı. Şatafat, gösteriş, müsriflik yoktu.

Beyoğlu'na gidilirdi. Pasajlar vardı. Daha çok iki pasaj hafızamda ama isimlerini hatırlayamadım. Annem düğme, kuşak, kurdele alırdı. Çok güzel şapkacılar vardı. Beyoğlu'na çıktığımızda Tokatlıyan Oteli'nin içine bakmaya doyamazdık. Şapkalı şık şık hanımlar ve beyler görürdük. Bir asalet vardı.

Babanız “Kadifeden Kesesi, Kahveden Gelir Sesi” türküsünün güftekârı İhsan Bey'i ve büyüklerinizi sizden dinleyebilir miyiz?

Evet güftekârdı, güfteleri vardı. Müjdat (Gezen) kitabında da yazmıştı. “Kadifeden Kesesi, Kahveden Gelir Sesi”nden başka kitapta yazanları size söyleyeyim, not alınız.

1. *Vuracak Sine Arar*
2. *Sevdası Henüz Sinede*
3. *Firkatin Aldı*

Şetaraban çok güzel bir makamdır. Maalesef epeydir bu makamlarla eserler çalışılmıyor.

Müzik ile iç içe bir aile profili çıkıyor karşımıza Seha Hanım.

Müjdat Gezen'in babası TRT müzisyenlerinden, İstanbul Radyosu sanatçısı Ahmet Necdet Bey (darbuka). Şerif İçli (ut), Şükrü Tunar (klarnet) ile birlikte anılıyor radyoda. Aynı zamanda futbolcu. Hakemlik yapmış. Amcası Osman Vamık, sporcu, Taksim Stadi'nda müdür. Atatürk bu görevi vermiş. Gazelhân imiş.

Abim dediğiniz Vamık Gezen mi?

Söz yazarı babanız İhsan Bey, Müjdat Gezen'in dedesi midir?

Babanızın çalışma hayatından bahsedebilir misiniz?

Çok bilgi edinmişsiniz. Sizi tebrik ederim.

Müjdat'ın babası Ahmet Necdet ve amcası Osman Vamık ile baba bir anne ayrı kardeşleriz. Babam İhsan Bey, Müjdat'ın dedesidir.

Evet. Müjdat'ın babası Ahmet Necdet abim darbuka çalardı. Şerif İçli ut, Şükrü Tunar klarnet çalarlardı.

Büyük abim Osman Vamık, İstiklal Savaşı'nda çok mühim bir vazife yapmış. Karadeniz'e Bartın'dan ileriye İstanbul'dan gizli silah kaçırmış. Ne büyük bir cesaret. Yakalanma riski var. Almanya'ya tahsile göndermiş dedesi. Almanca bilirdi. O tarihte çok nadir. Savaş çıkınca gelmiş Türk ordusuna hizmette bulunmuş. Aile tam vatanseverdir.

Seha Okuş'un abisi Osman Vamık Beyefendi

Vamık abim sporcuydu. Taksim Stadı'nda müdüdü. Evet, Atatürk mükafatlandırmış ve bu görevi vermiş. Gazelhandı. Çok kibardı. Hassas, duygusal. Sanata ehemmiyet verirdi. Pek zarıftı. Viyana'nın güneyinde yaşardı. Shcwechat'ta. Kotrası vardı. İstanbul'a geldiğinde kotrasına ziyarete giderdik. Dolmalar, börekler yapardık. Çok güzel sohbetlerimiz olurdu. Avrupa seyahat merakıma vesilelerden biridir Vamık abim.

Viyana şahane bir yer.

Nehrinin kültürü var. Basel'den Fransa hududuna yakın Tuna nehri Karadeniz'e akıyor.

Avrupa'da bir kültür var. Bu kültür beni etkilemiştir.

Çok seyahatler yaptım arabayla. İspanya, Portekiz hariç her yeri defalarca dolaştım.

İngiltere'de Londra ve Edinburgh'a seyahatim de oldu. Amerika'ya da gittim.

Hollanda da pek güzeldir. En çok İtalya'yı sevdim. Bu masam da İtalyan'dır. Yugoslavya sahilleri de pek güzeldir. Gerçi Yugoslavya kalmadı ama. Split'i çok beğendim. Adriyatik'i geçip, İtalya'da çizmedeki Bari'de indik. Bir seyahatimiz de öyle oldu.

Bu seyahatlerimi her yaz yapmaya gayret ettim. Bu bana mutluluk verdi. Hep arabayla seyahat ettim. Yaz tatillerinde seyahatler yaptım.

Macaristan'ı pek sevdim. Budapeşte yakınlarında orman içinde Macar Çigan müziği çalıyordu orkestra. Kemanlar eşszdi. Gece geçlere kadar dinledik ve yolculuğumuza ara vererek o gece orada kaldık. Orkestra öyle coşkulu çalıyordu ki izleyiciler de coştı. Orman içinde müzik ziyafeti. Unutmam mümkün değil.

Fransız şansonlarını severim. İtalyan Napolitenlerini de. Jacqueline François vardı. Édith Piaf. Yves Montand. Severek dinlerdim. Kaliteli cazı da severim.

Eski güfteleri seviyorum. “Aşkın ile Gündüz Gece” Sadi Hoşses'in bestesi. “Bir Kızıl Goncaya Benzer Dudağın” gibi. Amir Ateş de kıymetli bir bestekârdır. Aruz veznini seviyorum.

Hayri Bedii Yönetken iyi bir folklorcudur. Halk, Batı ve Türk musikisini çok iyi bilirdi. Bu üç tahsili yapmış: Batı, Halk, Klasik. Kitabı vardır. Viyana'da okumuştur. Asalet akıyor, öyle bir beyefendi idi. Konservatuvarın 5. sınıfında, senenin sonuna gelmişti bize. Kendisinden dinleştirim bir anısını. Eğitim için burslu Viyana'ya gittiğinde konserlere, operalara öğrenci olarak izleme imkânı sağlanmış. Operada, o sessizlikte salonda “fış fış” diye bir ses duyuyormuş. En üst kat 2. balkonda. Nedir bu ses diye arkasına baktığında izleyiciler operayı kitaptan takip ediyorlarmış. O ses, sayfaların çıkarttığı sesmiş. Gözleri hem kitapta hem sahnede. Notaları biliyorlarmış. İşte buna medeniyet denir.

Yeğeni Müjdat Gezen ve dostları ile

Necdet abim futbolcuymu, hakemdi. Devlet Deniz Yolları'nda muhasebe müdür yardımcısıydı.

Bir de Müeyyet ablam vardı.

Müjdat bir temsilinde beni göstererek "Bu halam ne kadar kibarsa, öbür halam küfürbazdı" demişti gülererek. Müeyyet ablam vefat ettiğinde cebinden Zeki Müren'in konser bileti çıkmıştı. Neşeli, şen, nüktedan bir insandı.

Babam İhsan Bey, Kızılay'da memur idi. Beyoğlu şubesinde. Her sene Kızılay Balosu tertip edilirdi. Tokatlıyan veya Pera Palas'ta. Babam bu balolara gittiği zaman sevinirdik. Baloda renkli kurdeleler, kâğıttan oyuncaklar, kâğıttan üflenen parti düdüğü, maskeler dağıtılmış. Artakalanları da aralarında paylaşırlarmış. Abimle bana bir dolu böyle oyuncak getirirdi balodan. Renkli balonlar ile oynardık. O zaman "Aman patlatmayın balonları. Ses çıkmasın" derdi annem.

Böyle mutlu olurduk. Oyuncaklarımız buydu.

Babamın iş yerine de gittik birkaç defa. Poğaçaya gibi yiyecek aldırıp yedirmişti. Masasının üzerine bir şey serdirdi. "Aman dökmeyin" diye tembih etmişti.

Baba tarafım Giritlidir.

Dedemin Zeyrek'te harem selamlıklı küçük bahçe içinde konağı varmış. Her hafta fasıl için Romanlar gelirmiş. Beyler hem musiki dinler hem rakı sofrasında sohbet ederlermiş. Hanımlar da kafes arkasından fasıl dinlerlermiş.

Fasıl nedir? Sözsüz sözlü.

Romanların musiki yeteneği var.

Annenizle birlikte Küçük Çiftlik Parkı'nda saz dinleyerek büyümüşsünüz. Küçük Çiftlik Parkı'nı bize anlatır mısınız? Nasıl etkilendiniz? Ne sohbetler yapılırdı? Damak tadınız olarak Teşvikiye'de yediğiniz ve unutmadığınız neler gelir ilk aklınıza? Taşlık Gazinosu'na, Beşiktaş Kamburun Bahçesi'ne ve yazlık sinemalara gider miydiniz? Beyoğlu'ndaki sinema ve tiyatrolardan da bahseder misiniz lütfen?

Yaşlı bir baba ile genç ve güzel bir annenin çocuğuyum. Babam hayata sefalı gözle bakardı. Nasıl denir?

Ehlikeyif mi Seha Hanım?

Evet. Ehlikeyifti.

Müzik, şiir ilgi alanıydı. Sohbetlerde içerdi.

Annem genç, güzel, duygusal ve bahtsız bir kadındı. Annem bedbahtlığını müzik ile tedavi ederdi. Müziği çok severdi. Maçka'da Narmanlı Apartmanı vardır. Çok güzeldir. O apartmanların her biri pek güzeldi. Maçka Palas, Teşvikiye Palas, Belveder Apartmanı, İzmir Palas gibi.

Annem o zamanlar Adli abimle beni alır, yürüye yürüye Narmanlı Apartmanı'nın önüne gelirdik. O apartmanın önünde durduğunda anlardık ki o akşam Küçük Çiftlik Parkı'nda musiki dinleyeceğiz. Narmanlı Apartmanı'nın altında francala, peynir, eski kaşar peyniri satan bir dükkân vardı. Tramvay durağı da Narmanlı'nın önünde idi.

Maçka - Taksim, Maçka - Fatih tramvayı vardı. 1. mevki kırmızı renkliydi, deri kaplama koltukları vardı ve daha şıktı. Bindiğimizde hoşuma giderdi. 2. mevki sarı renkliydi, oturma koltukları tahtadandı. Bazen sarıya bazen kırmızıya binerdik. 5-6 yaşlarındaydım.

Küçük Çiftlik'e gitmeden önce annem taze, uzun francala ekmeğini üçe böldürtür arasına da eski kaşar koydurturdu. O zamanlar fazla ekmekek çeşidi yoktu. Ya somun ekmeği ya francala. Francala lükstü. Eski kaşar da pek lezizdi.

Böylece yürüye yürüye Küçük Çiftlik'i bulurduk.

Yol boyunca ateş böceği sesleri duyardım. Çok hoşuma giderdi. Kaç sene geçmiş aradan bana ateş böceklerinin sesi, fasılları hatırlatıyor. Işıklı geceleri, gazinoları, mehtabı hatırlatıyor.

O yokuş, ağaçlı bir yokuştur. Ağustos böceklerinin sesini annem pek sevmezdi, ama ben çok sevdim.

İçki içilen lüks yerinde dinlemezdik fasılları. Çay içilen aile yerine dinlerdik. Ayakta sandviçlerimizi yememize izin vermezdi annem. Demir masa etrafında demirden iskemleler vardı, önce bizi oturtur, sonra kendi otururdu. Ve bilirdik ki annem bize çay ismarlayacak. Biz o çaylarımızı taze francala arası eski kaşarlarımızla içerdik. Sonra ben yerlerdeki gazoz kapaklarını toplardım. Gazoz mühimdi. Böylelikle de hem dolaşırdım hem sahneye yaklaşırdım. Fasılları annem huzur içinde dinlerdi. Bana da ara sıra tembih ederdi. “Demir masanın üstünde gazoz kapaklarının sesini çıkartma” derdi. Fasılı pür dikkat dinliyor çünkü. Bir akşam birden ağlamaya başladım. Kürdili Hicazkâr makamı çalıyordu ve beni derinden etkilemişti. Annem düştüğümü zannetmişti.

Kürdili Hicazkâr makamı sizi çok etkilemiş. Sizde ne duygular yarattı?

İçimi sızlatıyor. Acem Kürdi, Muhayyer Kürdi, Kürdili Hicazkâr.

Taşlık'ta İnönü'nün Evi'ni geçince bir gazino daha vardı. Manzarası çok güzeldi. Annemin eğlencesi saz dinlemektir. Annem fazla komşuluk sevmezdi. Yalnızlığı severdi. Ut evimizde vardı, ama çaldığını görmedim. Güzel yemek yapamazdı. Sulu reçel yapardı. Yazın çilek, vişne, incir, kışın ayva. Soğuk suyla karıştırırdı. Abimle pilavla kaşık kaşık hoşaf, komposto içerdik.

Ben baba tarafına çekmişim. Yemek yemeyi ve yemek yapmayı, misafir ağırlamayı, sofralar kurmayı pek severim. Yapacağım yemeklerle ilgili alışveriş de pek hoşuma gider.

Seyrek olarak Beşiktaş Kamburun Bahçesi'ne film izlemeye gittiğimizde annem çekirdek yedirtmezdi. Yasaktı bize. Bazen türkü dinler, bazen film izlerdik.

Sinemalara gitmeyi hayatım boyunca sevdim. Beyoğlu'nda Melek, İpek, Lale. Audrey Hepburn, Ingrid Bergman, John Fontane, Gary Garson, Gary Cooper. Hoşuma giderdi.

Her şey, hepsi unutulur. Şan, şöhret para. Her şey geçicidir. Sadece o meşhur oldukları dönem ilgi çeker. Bunu hayat içinde öğrendim.

İki ilkokula gitmişsiniz Seha Hanım. Teşvikiye 16. ve 15. ilkokullarınızı, o dönemi anlatabilir misiniz? Okul arkadaşlarınızı, ailelerini, öğretmen ve müdürünüzü.

Üç sınıflı bir okul idi 16. İlkokul. Teşvikiye'de evimize çok yakındı. Düşünebiliyor musunuz 3 sınıflık bir okul! Abim de orada okudu. 4. ve 5. sınıfları 15. İlkokul'da okudum. 15. İlkokul Nişantaşı'na daha yakındı.

Amerikan Hastanesine mi yakındı Seha Hanım?

Evet. Amerikan Hastanesi'ne yakındı.

Bizim mahallemiz kozmopolitti. Rum bakkal, iki Rum ile bir Ermeni aile. Kardeş gibi geçinirdik. Din hiç konuşulmazdı. Bakkal, Dimitri idi. Tanaş oğluydu. Selanik Rumlarından. Sabahları bizim için taze ekmek hazırlardı, somun ya da francala. Gide gele “Dimitri amca” demeye başladım. Bir Şeker Bayramı sabahı, yine bakkala gittim. Annem taze ekmek ile beraber bisküvi, şekerler, karamela almamı tembihlemişti. Bakkaldan çıkarken “Dimitri amca bayramın kutlu olsun” dedim. Teşekkür etti. Eve gelince anneme söyledim. “Allah müstahakkını versin. Bu bayram bizim bayramımız” dedi. O zaman Müslümanlığı anladım. 8-9 yaşındaydım.

Yazın Suadiye’de bir konağın alt katında 2-3 ay kalırdık. Tren yolunun solundaydı. Erenköy’e yakındı. Çok güzel konaklar vardı. Bahçede oynardık. Ev sahipleriyle çay saatlerimiz olurdu. Bahçe kocamandı ve salıncak, meyve ağaçları, güller, çamlar vardı. Çok güzeldi Suadiye.

Çocukluğumda ara sıra Bursa’ya da giderdik annemle. Annemin dedesi tıp okumuş. Doktorluk yapmış ama bir süre sonra yürüyemez olmuş. Bursa Armutlu Kaplıcaları iyi gelir diye tedavi amaçlı gitmiş. Annesi de yanındaymış. Yirmi gün sonra annesi namaz kılariken bastonuyla yanına geldiğinde annesi çok etkilenmiş ve Bursa Çekirge’de bir konak almış. Kocaman bahçe içinde bir evdi ve bahçenin içinden su akıyordu. Ahşap bir konaktı ve kapısının üzeri demirli idi. Yıllar içinde saraylı bir hanım ile izdivaç yapmış dede. Annem “Bizim de hakkımız var bu konakta” diyerek yılda bir kez giderdik, ama dedemden bize bir miras kalmadı diyebilirim.

Annemiz çok disiplinliydi. Aristokrat bir kadındı. Birkaç arkadaşı dışında pek kimse ile görüşmezdi. Hanım arkadaşları Bebek üstünde, Balat’ta, Çamlıca’da ve Büyükkada’da otururlardı. Beni de götürürdü. Büyükkada’daki aile Mısırlı idi ve anneme çok saygı duyarlardı.

Teşvikiye’de oturduğumuz konak satıldı, yıkıldı. Biz de Ayazağa’da bir dairede kirada oturmaya başladık. Evin ön tarafı Japon Sefareti’ne bakardı, arkasındaki balkondan yeni yapılan apartmanı ve bahçesini görürdük. Alman Sefareti’nin arkası Park Otel’di.

O apartmanın bahçe katında Avusturya kökenli bir müzisyen bey ve eşi otururdu. Madam şort giyerdi. İncecik, çok zarif bir hanımdı. Hiç sesi çıkmaz, çiçekleriyle ilgilenir ve Park Otelinde Avrupa müziği yapan eşinin keman provalarını dinlerdi. Avusturya Wels diye bir kasabadan geldiklerini duymuştuk. Annem “Bakma ayıp olur” derdi ama ben gizli gizli hayranlıkla balkondan seyreder ve keman provalarını dinlerdim. Herhalde mutlu bir karı koca idiler. Hayatımdaki ilk Avrupalıları böylece görmüş ve etkilenmiş oldum.

Nişantaşı Kız Lisesi’nin orta bölümünü bitirmişsiniz. Okuldaş büyüğüm olarak 1914 yılında Nişantaşı Sultanisi olarak kurulan ve aslında erkek okulu olan kuvvetli, disiplinli, hâli vakti yerinde ailelerin oturduğu bu elit semtimizdeki okulumuzu sizden dinleyebilir miyiz?

İtalyan Sefarethanesi o zaman boştu. Biz onun yanındaki binada okuduk.

Nişantaşı Kız Ortaokulu, 1940'lı yıllara kadar kullanılan ve daha sonra yıkılan Valide Sultan Sarayı diye geçiyor. Siz bu binada mı okudunuz? Zira ben bu okulun da tarihçesi üzerinde çalışıyorum birkaç yıldır. İz sürmek de hayli meşakkatli bir süreç.

Çok faydalı araştırmalar yapıyorsunuz. Sizi tebrik ederim.

şkfe Nihal Hanım da NKL'de hocalık yapmış. Saygı duyduğum, kaleme aldığım bu çok önemli şair, eğitmen, aktivist edebiyatçımız hocanız oldu mu? Neriman Altındağ Tüfekçi Hanım da 1942'de Nişantaşı Kız Ortaokulu'ndan mezun olmuş.

Okuldaki hocalarınız, arkadaşlarınız, aileleri ile aklınıza gelen anılarınızı bizimle paylaşabilir misiniz lütfen? Fotoğrafınız var mı? Küçük yaşlarınızdan itibaren müziğe ilginiz ve yeteneğiniz nasıl keşfedildi? Annenizin yönlendirmesi oldu mu?

O devrilerde pek fotoğraf ekilmezdi bugünlerdeki gibi. Fotoğrafım yok.

Nişantaşı Orta Mektebi'nde Ayten Alpman da bizim sınıftaydı. Bizim sınıftan iki sanatçı çıktı biri Ayten, diğeri de ben.

Muavin Semiha Hanım'dan çok ekinirdik. Tatlı-sertti. Becerikli, merhametli, cesur, çalışkandı. Müzik hocamız Mutarahha Hanım. İki kız kardeştiler. Birisi lisan diğeri müzik hocası idi.

Okulda hocalarım sesimi keşfetmedi.

şarkı söylemeye meraklıydım. Annem söylerken ben de söylerdim. Okulda da teneffüslerde bazen söylüyordum. Arkadaşlarım müzik öğretmenimize "ğretmenim Seha'nın sesi çok güzel" dediler. Birkaç defa tekrar ettiler. Sonunda "Oku bakalım" dedi. Küçük iftlik'ten kulağım dolu olan aklımda kaldığı kadar ile okudum. Ancak yarıda kesti. Sadece "Sesin iyi" dedi. Türk Müziği değil Batı Müziği eğitimi olduğu için üzerinde durmadı.

Coğrafyamın iyi oluşunda coğrafya hocamın etkisi olduğunu düşünüyorum. Yumuşacak, eski terbiye almış bir hocaydı. Sevilen, iyi bir hocaydı. ğreten, uğraşan bir eğitmeni.

Yıllar içerisinde Türkçe'nin içine girmiş Fransızca kelimeleri topladım, yazdım. Size gösterdiğim gibi. Yazdıkça mektepte öğrendiklerimi hatırladım. Yabancı bir hanım gibi idi Fransızca hocamız.

Formamız siyah önlük, beyaz yaka idi. Kasket takardık okula gidip gelirken. Baharda kasket yerine saımıza kocaman beyaz kurdele takardık. Misafirliğe giderken de kurdele takardık başımızın üstüne. Annem tembih ederdi. "Elinle kontrol et, kurdelen düşmesin" diye.

Yerli Mallar nemliydi. Halkevleri fevkalade yerlerdi.

Atatürk'e çok büyük saygım var.

Müzik eğitiminizi ilerletmek amacıyla İstanbul Belediye Konservatuvarı'nın Türk Müziği Bölümü'ne girmişsiniz. Kaç yılında bu bölüme girdiniz?

Annem son zamanlarda hasta ve bedbahttı. Babamız vefat etmişti.

Annem hasta olduğu için beni bir an evvel evlendirmek istiyordu. Kısmetmiş, arzu etmememe rağmen bu evlilik çok kısa zamanda gerçekleşti. Maalesef mutsuz evlilikti.

Bomonti'de kirada oturuyorduk. Görümcem de üç çocuğu ile Feriköy'de oturuyordu. Arada görümceme gittiğimde dertleşiyordum.

Kızı Suna Canitez "Seha abla, gazetede ilan gördüm. Senin sesin çok güzel. Konservatuvarın sınavına girmeyi denesene" dedi.

Ben bu sözü ciddiye aldım ve konservatuvara giderek dilekçemi verdim.

Mutsuz bir evlilik benim ayaklarımı yere basmamı, kendime inanmamı, tek başıma ayakta durabilmeyi öğretti. Ve sanatçı yaptı.

İstanbul'daki Türk Müziği Konservatuvarı tekti. Belediye'ye bağlı idi. Ankara'daki Batı Müziği idi.

Seçmeler sürüyordu. 200 kişi müracaat etmişti. Bir gün yine sınava alınmak için bekliyorum. Hocalardan biri çıktı sınav odasından. "Siz gelin" dedi.

Sınav odasına girdim. "Bir şarkı okuyun" dedi. Okudum. Sonra piyanodaki tuşlara bastıkça "Ses çıkartın" dedi. Çıkarttım. Daha sonra odadaki üzgün genç kıza döndü hoca ve dedi ki "Bak gördün mü kızım? Senin sesin var, ama kulağın yok". O genç kız da ağlayarak sınav odasından çıktı.

Anlatmak istediğim; dünyanın en güzel sesine sahip de olsanız, kulağınız yoksa hiçbir şey yapamazsınız.

Sesimin de kulağımın da iyi olduğunu böylece anlamış oldum.

Sonra "Nerede oturuyorsunuz?" dediler. O kadar heyecanlıydım ki eve tramvayla nasıl gidileceğini anlatmaya başladığımda, sonradan Nevzat Atlığ olduğunu öğrendiğim hocamız "Biz size misafir gelmeyeceğiz. Okula devam edip etmeyeceğinizi soruyorum" dedi.

İmtihana Tepebaşı Bankalar Yokuşu üzerinde eski bir binada girmiştım. Novotni Gazinosu'na yakındı.

Novotni mi Seha Hanım?

Evet, Novotni. Bir gazinodur Novotni.

O dönemdeki İstanbul Belediye Konservatuvarı'nı bizlere anlatabilir misiniz? Nerede idi? Binası nasıldı? Kimleri görür, kimlerle sohbet ederdiniz?

Seha Okuş arkadaşlarıyla

Eğitim önce Şişli'de bir apartman katında idi. Sonra Beşiktaş Belediyesi'nin arkasında avlulu binaya taşındı. Güzel bir bina idi. İç avlusunu pek severdim. Sonra da Kadıköy'e geçti.

Şefik Gürmeriç, Türk Müziği nazariyat hocası idi. O tarihte Türk Müziği nazariyatı kitap olmadığı için o söylüyordu, biz yazıyorduk. Çok kuvvetli bir hocamızdı.

İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda okurken Şefik Gürmeriç, Emin Ongan, Halil Bedi Yönetken, Nevzat Atlığ, Münir Nurettin Selçuk, Mefharet Yıldırım gibi kıymetli hocalarınızdan dersler almışsınız.

Evet, çok kuvvetli hocalarımız vardı. Şule Sönmez de nota (solfej) hocamızdı.

Ankara'da konservatuar kurulmasına vesile oluyor Atatürk. Batı Müziğini, bale hocalarını getiriyor o tarihte. Opera. Ne müthiş değil mi? Atatürk ile batılılaşma. Sonra bu eğitim kurumları YÖK'e bağlandı.

Atatürk benim tek aşkım.

Hocalarınızı, ders tekniklerini bize anlatabilir misiniz lütfen?

Disiplinli idiler. Disiplin vardı ve biz de saygı ile uyardık. Bu disiplini öğretmenlik yaptığım için öğrencilerime de yansıtmak istedim.

Seha Okuş arkadaşlarıyla

Müzik bir disiplin işi. Yüksek disiplin ve düzenli çalışma, emek gerektirir. Yaradılışınız da aldığınız eğitime uygun sanırım. Disiplinli bir ailenin prensipli, disiplinli bir çocuğu olarak doğduğunuzu anlıyorum. Başarılı olmak için bu önemli bir faktör değil mi? Ne dersiniz?

Bizim okuduğumuz dönem terbiye vardı, saygı vardı. Bir gün bile geç girmedim sınıfa.

1958 yılında İstanbul Belediye Konservatuvarı Klasik Türk Müziği bölümünden mezun olmuştunuz. İstanbul Radyosu'nda, konservatuvarın icra heyetinde ses sanatçısı olmak istediğinizi fakat kadrosuzluk nedeniyle bu iki kurumda da sanatını icra edecek ortam bulamamışsınız.

Günümüzde de başarılı öğrenciler okullarından mezun oluyorlar ancak kadro yetersizliğinden bazen mesleğe küskünlük yaşıyorlar. Siz o gençlik duygularınızı, şimdiki gençlere örnek olması adına bizimle paylaşır mısınız lütfen? O dönem konservatuvarın Klasik Batı Müziği bölümü korosunun soprano kadrolarından birinde açık varmış. Bu konservatuvar, şimdiki adı İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı olan İstanbul Belediye Konservatuvarı değil mi Seha Hanım?

Hocalarınızın, arkadaşlarınızın teşvikiyle bu görevi kabul etmişsiniz. Hangi hocalarınız? Arkadaşlarınız kimlerdi? Arkadaşlarınızın aile profilini de bize aktarabilir misiniz?

Ferdi Statzer (Prof. Friedrich von Statzer) de hocanız oldu mu?

Hayır hocam olmadı. Statzer zira Batı Müziği hocası idi.

İdealim, isteğim İstanbul Belediye Konservatuvarı icra heyeti korosuna girmektir.

Münir (Nurettin Selçuk) Bey, İstanbul Belediye Konservatuvarı Türk Müziği bölümünün şefiydi. Zamanla Münir Bey, kendi özel konserlerinde arkasında hanımlardan oluşan küçük bir koro oluşturdu. Okuldaki son sınıf talebelerinden seçiyordu.

Seçilen koristler icra heyetinde boş kadro olduğu zaman birer birer kadroya alınıyordu. Münir Bey, kendi korosuna beni seçmediği için icra heyetine girmekten ümidimi kesmiştim. Münir Bey, Ant Sineması'nda konserler veriyordu. Bilirsiniz Divan'ın karşısındaydı.

Evet, Seha Hanım. Benim ilk gençlik yıllarımda Şan Müzikholü adını aldı sanırım. Güzel müzikaller oynanıyordu. Babam sinemaya ve tiyatroya, sanatçılara pek önem verirdi. Sinemalara, tiyatrolara, müzikallere, buz revülerine giderdik. O zamanki fuayeleri de pek severdim. Şan Müzikholü'nde "Hisseli Harikalar Kumpanyası" nı birkaç defa izledim. Seyrine doyulamaz bir performanstı. Egemen Bostancı hayata geçirmişti. Sonra ne yazık ki yandı.

Bu konserler çok da rağbet görüyordu. Bu belediyenin konserleriydi. 15 günde bir olan periyodik konserlerdi. Münir Bey şef idi. Ayrıca özel konserler verirdi Saray Sineması'nda. Turnelere de çıkarlardı.

Mesleğimi icra etmek istiyordum. Mutsuz bir günümdü, Sabahattin Kudret Aksal Bey'e ulaşmak aklıma geldi. Mezun olduğum konservatuvarın müdürü, şair Kudret Bey'in makamına gittim.

“Ben bu okuldan birincilikle mezun oldum. İcra heyetine girme imkânı olmadı, radyo sınavında başarılı olamadım. Bu durumuma bir çare arıyorum. Sizi bana yol gösterir misiniz?” dedim. “Bir dakika bekleyin. İyi mi sesiniz?” diye sordu. “Hocalarım sesimi beğeniyorlardı” dediğimde, “Peki bir dakika” diyerek masasındaki zile bastı. Şerif Yüzbaşıoğlu geldi. Kendisi konservatuvarın Klasik Batı Müziği şef yardımcısı idi. “Açık bir kadromuz varsa kızımızı orayı yerleştirebilir miyiz?” diye sordu Sabahattin Bey. Şerif Bey, müdürümüzün ricasına olumlu baktı ve bana dönerek “Türk Müziği mezunusunuz, ama bir araya öğrenip gelmeniz gerekir. Bir Ermeni hanım vardır Nişantaşı'nda. Kendisinden bir araya öğrenin. Ders alın” dedi. Ermeni Hanım'a randevu alarak gittim. Sesime piyanoda baktı. Bir hafta içinde Almanca “Brahms'ın Ninisi”ni öğrendim ve sınava girdim.

Beni imtihan eden hocalarım “Çok temiz bir ses. Sopranoya uygun bir ses” dediler. Ve böylece kadroya girdim. Az da olsa hayallerime kavuşmuş oldum.

Aradan iki yıl geçti.

İstanbul'da bir opera kurma gündemdeydi. Aydın – Azra Gün Ankara'dan İstanbul'a geldiler. Opera kuruyorlar. Kadroya gençleri alacaklar.

İki buçuk yıl bu kadroda görev yapmışsınız ancak konservatuvarın Batı Müziği korosunun, İstanbul Operası korosu ile birleştirilmesi gündeme gelmiş. Opera - şan bölümü mezunu olmadığınızdan koronun şefi Muhittin Sadak ve yardımcısı Şerif Yüzbaşıoğlu sizi başarılı bulmalarına ve görevinize devam etmenizi istemelerine rağmen 1961 yılında konservatuvarın Halk Müziği topluluğuna naklini yaptırmışsınız.

Evet. “Operaya sesin uygun. Aylar içinde o operanın şarkıları öğrenirsin” dediler ama ben sahneye çıkmaya korktum. Bu kadarı benim hakkım değil diye düşündüm.

O yıllarda Sadi Yaver Ataman, radyoda Halk Müziği bölümü şefiydi. Aynı zamanda konservatuvarın Halk Müziği şefiydi. Biz son sınıf talebelerine “Halk Müziği’ne gidin ve öğrenin çocuklar, oraya gitmezsiniz sizi mezun etmeyiz” demişti. Birkaç türküyü öyle öğrenmiştim. Son sınıf öğrencileri nota bildikleri için Şan Sineması’nda konsere çıkardı. Sene sonunda “Bir türkü daha öğreneyim” demiştim. Türkü bilgim bu idi ama hiç tanışmamış değilim.

Ataman’ın kardeşi Sebati Ataman, Demokrat Parti’den ve bakan idi. 1960 İhtilali’nde tutuklandı. O Yassıada’ya gidince Sadi Bey’i, radyodan da konservatuvardan da çıkardılar. Ataman’ın yerine piyanist Süheyla Altmışdört’ü geçici olarak atadılar. O müthiş yeteneklidir. Birincilikle bitirmiştir. Kısa zaman içinde alıştı ve bir yıl içinde ekibini kurdu. Süheyla arkadaşım. Bir üst sınıftan. Üniversite korosuna geçmeden önce bana sordu.

Hemen dilekçe yazıldı. 35 yıllık üniversite korosu şefi istek yaptı. Belediye Konservatuarı Halk Müziği'ne geçtim. Maaşlı memur oldum.

Bir sene içinde “Koroda hep şarkı söylerim” dememe kalmadı Nida ve Neriman Tüfekçi'ye Kadınlar Korosu kurma görevi verilmiş. Radyodaki hanım sanatçılar az olduğu için konservatuvarda iyi bir ses arıyorlarmış. “Böyle bir ses var” demişler. 9 hanımdık. Beni tavsiye etmişler. Tavsiye edenler Hamdi Özbay, Tuncer İnan, Yücel Paşmakçı idi.

Adnan Türköz, bağlama sanatçısıdır. Kayseri Bünyanlı. “Sana Uzun Hava öğreteyim” dedi. İlk onu öğrendim. Adı *Toklumen Köyü*. Bozlak Uzun Hava'nın bir türüdür. Sahibinin Sesi ile de ilk plak denememdir.

Nida ve Neriman Tüfekçi Nişantaşı'nda oturuyorlardı. Ben de abimlerle Teşvikiye Emsal apartmanında oturuyordum. Teşvikiye'deki eczacının kalfası ve iğnecisi Mücahit Bey, Neriman Hanım'a iğneye gidiyor. Mücahit Bey, abime de iğne yapıyor. Mücahit Bey'e sormuşlar: “Seha Hanım'ı nasıl buluruz?” diye. “Ben söylerim” demiş. Abimlere geldi ve bana “Radyoda size ihtiyaç varmış. Neriman Hanım sizi evinde bekliyor” dedi. Neriman Hanım'a gittim. “Size çok ihtiyaç var” dedi ve hiç imtihan olmadan radyoya girdim. Benimle birlikte Can Etili ve Perihan Mesudi'yi de radyoya aldılar. Mesudi Acem'di.

Girdim. Giriş o giriş! Konservatuvarda kadrolu, radyoda da her sene yenilenen mukavele ile çalışmaya başladım.

Radyoda “Yurttan Sesler” programında 4 ses, 4 saz olurdu. Koro her hafta olurdu. Ayda 1 kez de solo. 2 ya da 3 istek mektupları gelirse levha asılırdı Radyo Evi'ndeki çalıştığımız bölüme. 8 türküyü, 4 ayrı sanatçıyı idare seçerdi. Neşriyat gününe kadar çalışırdık. Bu süreçte soğuk bir şey içilmiyor, dondurma yenmiyor, buzdolabından çıkan hiçbir şey yenilip, içilmiyor.

Ardından mutsuz evliliğim de bir celsede neticelendi. Ayaklarımın üstünde tek başıma mücadele ettim. Para kazanmanın önemine vardım ve çalışma hayatımı çok sevdim.

İstanbul Radyosu Kadınlar Topluluğu'na görevi Neriman Tüfekçi mi size verdi?

Evet. Neriman Tüfekçi Hanım bu ödevi verdi bana. Çok çalıştım. Üç ay sonra sahneye koydu. Solo yaptım.

İstanbul Radyosu'nda ne hoşunuza giderdi?

Kantinde dışarıdan gelen sanatçıları görüyordum. Yukarıda lokanta vardı, hoşuma giderdi. Manzara da önemlidir yemek yerken.

Eğitiminiz ve gönlünüz Klasik Türk Müziği icra etmek iken, işin içine girdikçe sevmiş ve bağlanmışsınız. "*Halk Müziğinde kutsal bir yön vardır. Halk Müziğimiz halkın özüdür*"ü benimsemiş ve öğrencilerinize aktarmışsınız. Almış olduğunuz Klasik Türk Müziği formu ile Türk Halk Müziği'ni icra etmişsiniz gibi kulağa geliyor. Bu eğitim ve yeteneğinizle harmanladığınız özgün icranız ile hemen fark ediliyorsunuz.

Klasik Türk Müziği formasyonu ile Türk Halk Müziği'ni icra ederken eğitimli bir kulak sizin bu formunuzu hemen fark ediyor. Anlaşılan o ki Yalçın Tura Bey ile bu özelliğinizden yollarınız kesişmiş.

Radyoya girmemle plak ve film teklifleri gelmeye başladı. Reklam müziği de olurdu radyoda. Örneğin; gazoz reklamı, ben bu reklamlara türküyü okuyordum.

Hayatımda bir tek Sabahattin Kudret'e rica ettim. Onun dışında ben hiç kimseden bir ricada bulunmadım. Hep bana teklif ile geldiler. Bundan dolayı mutluyum. Bağlamacılar filmcilerle ahbaptı. Beni tavsiye ederlerdi. Reklam, plak, film müziği ile o zamana göre iyi para kazandım.

Filmlerdeki Seha Okuş'a da değinmek isterim, izninizle.

Dönüş. 1972. Yönetmen: Türkan Şoray. Oyuncular: Türkan Şoray – Kadir İnanır. **Müzik: Yalçın Tura.** "*Hasretinle Yandı Gönlüm*", "*Niye küstün*" **Seha Okuş**

Maphus. Yönetmen: Nejat Saydam. Oyuncular: Türkan Şoray - Hakan Balamir. Müzik: **Yalçın Tura.** "*Ay Ümmühan*" **Seha Okuş**

Açlık. Yönetmen: Bilge Olgaç. Oyuncular: Türkan Şoray – Hüseyin Kutman Müzik: **Yalçın Tura. Seha Okuş** – "*Gelin Allı Gelin (Ölmeyince Sakın Yardan Ayrılma)*"

Kuma. Yönetmen: Atıf Yılmaz. Oyuncular: Fatma Girik – Hakan Balamir. **Müzik/Besteci: Yalçın Tura. Müzik Ekibi: Seha Okuş**

Toprak Ana. Yönetmen: Memduh Ün. Senarist: Duygu Sağıroğlu. Oyuncular: Fatma Girik-Tamer Yiğit. **Seha Okuş** – "*Ekin Ektim*"

"Hasretinle Yandı Gönlüm"ü söylemek için Yalçın Tura'nın niçin sizi seçtiği çok önemli müzik tarihimiz için. Detaylı anlatabilir misiniz birlikte çalışmalarınızı?

Türkan Şoray sipariş vermiş Yalçın Tura'ya. Yalçın Bey ile önceden bir tanışıklığım yoktu. Tuncay İnan ile tanışıyordu Yalçın Bey. Tuncay'a "Bir şarkımı okutmak istiyorum" diyor. O da "Seha Okuş okur" diyor. Bir gün bahsetti ve "Sizin adınızı verdim" dedi. Tuncay İnan, bana notaları verdi. Zor bir nota değildi. O gece çalıştım ve seslendirdim. Acem Kürdi makamını severim, onun için kolay geldi.

Yalçın Bey'i stüdyoda gördüm, tanıştık.

Hangi stüdyo tam bilemiyorum ama, mükellef bir yer değildi. Bir oda. Teknik teçhizat çok azdı. Sesi güzelleştirmiyordu. O zamanlar öyle idi. Bazen Yeşilköy'de bir stüdyoya gidiyordum. Uçaklar geçiyordu, şarkıyı yarıda kesiyordum.

Yalçın Bey, stüdyoda "Okuyunuz" dedi. Üçüncüde "Tamam" dedi. "Şurada nefes almayın" diye tavsiyede bulundu.

"Ben sanatçiyim. Siz bana bırakın" demedim.

O türkü değil şarkıya yakın bir eser ve sahibi Yalçın Tura. Eser sahibine saygı duymak ve eseri değiştirmemek gerek.

Türkan Şoray'ı tanımadım. Filmi de görmedim.

Alacağım parayı bile sormadım.

Çalışmalarım için bir kere bile para konuşmadım. Ne verdilerse onu aldım.

"Hasretinle Yandı Gönlüm"ü tekrar gün yüzüne çıkartan Kalan Müzik'in sahibi Hasan Bey, eski kalmış çok iyi bilinmeyenleri ortaya çıkartıyor ve kaliteli iş çıkartıyor. Kendisini ve çalışmalarını takdir ediyorum.

“Hasretinle Yandı Gönlüm”ü ilk siz okumuşsunuz. İlk icranızın diğer sanatçılarca icra edilmesi sizce nasıl bir duygu? Siz icralarınızı -ki “Seha Okuş türküleri” diye adlandırmak daha yerinde olur- İstanbul ağızla okuyorsunuz. Bu hem aldığınız Klasik Türk Müziği eğitiminin sonucu, biraz da dönemin TRT’sinin politik duruşu. TRT sanatçıları arasında bir türküyü yerel ağızla söyleyenler sadece mahalli sanatçılardı. Bu konu da çok önemli. Örnek verilecek olursa, siz “Sobalarında Kuru da Meşe Yanıyor” türküsünü söylüyorsunuz. Aynı türküyü Bahriye anneannemin pek severek dinlediği Özay Gönlüm de yerel ağızla söylüyor. Bu tip icraları dinleyince ne hissediyorsunuz?

Sanatçı olarak bir türküyü, bir şarkıyı notası ne ise onu okumak isterim. Bu eser sahibine saygıdır diye düşünüyorum. Onu değiştirmeye hak görmüyorum.

Yerel ağızları kendi lehçeleri. Kendi konuşmaları. Yöreyle özel. Çok da hoş.

Yücel Paşmakçı ve eşi, Ankara’ya gittiklerinde Özay Gönlüm de Ankara’daydı. Benden bahsedilmiş. Özay Bey’i tanımıyorum, ama “Benim türkümü en güzel Seha Hanım okudu” demiş. Çok mutlu olmuştum tabii.

Hiç değiştirmeden türküyü okumam kendisini memnun etmiştir.

Sesimi yükseltmek, alçaltmak, kafa ve kalp sesine müracaat etmek benim işim. Değiştirmek değil.

15 günde bir Ankara’ya gidiyorduk. Kasetler alıyoruz. Dinliyoruz. Ankara’da konservatuvarda Nihavent bir şarkı söyledim.

“Türkü söylemeyeceksin” dedi Nida Bey. “Peki” dedim ve okudum.

Neşet Ertaş’ı söyleyiş tarzı, sesiyle, bağlama çalışıyla anlatır mısınız lütfen?

Bize verdikleri derslerde “Türkü anonim olacak” diye öğrettiler.

Zaman içinde bunun yanlış olduğuna kanaat getirdim. Muzaffer Sarısözen, Nida ve Neriman Tüfekçi, öğretilerine ilk zaman sadık kalıyordum ama, artık şimdi düşünüyorum.

Neşet Ertaş’a türkücü diyeceğiz. Âşık Veysel’in türkülerini okuyoruz ama o da beste. Âşık Veysel’e ne diyelim? O ne güzel sözlerdir öyle!

Film müzikleri kayıtları yapılan mekânlara nasıl gidip gelirdiniz Seha Hanım?

Otobüs, tramvay ile gidip gelirdik. Her şey mahduttu.

Ne kıyafetler seçerdiniz?

Meraklı değildim. Modayı takip etmem. Dekolte de giymem.

RICHESSSE DU FOLKLORE N°9

LA TURQUIE

avec SEHA OKUS et le Trio folklorique du Conservatoire
d'Istanbul sous la direction de ADNAN ATAMAN
enregistré en Turquie par J.C. CHABRIER

Kirpiklerini Ok Eyle · Seha Okuş · Anonim · Adnan Ataman

La Turquie (Richesse Du Folklore, No. 9) © Odeon Müzik Yapımcılık Released on: 1970-04-09 –
plak kapağı

“Kundurama Kum Doldu” Fransa için “La Turquie” plak kapağı çok güzel. Anlatır mısınız “La Turquie”nin öyküsünü lütfen?

Konservatuvar Şişli'deyken Fransa'dan Mösyö Chabrier gelmiş. Fransa'da yaşayan Türklere birkaç tanesi benim adımla söylemiş. Adımı öyle öğrenmiş.

“Bir long play yapmak istiyorum” demiş ve Adnan Bey'e beni sormuş. 15 türküyü o konservatuvarın içinde doldurdum. Sınıfta getirdiği teybe okudum. Mösyö teybe aldı. En acemi zamanlarımdı. Bütün kayıtlar sınıfta oldu.

Fransa'da türküler kapışıldı.

45'likleriniz:

“Burçak Tarlası”, “Aya Bak Yıldız Bak”, “Vur Sineme Öldür Beni”, “Ordu'nun Dereleri”, “Elif Dedim”, “Ah İstanbul”, “İlk Akşamdan”.

Hasretinle Yandı Gönlüm / Seha Okuş – Kalan – CD.

Kahveci / Seha Okuş – Sahibinin Sesi – 45'lik.

Elleri Ufacık Yârim / Seha Okuş – Sahibinin Sesi – 45'lik.

Evet. Kalan müzik radyo bantlarından aldılar. Ben seçseydim daha değişik seçerdim. “Hasretinle Yandı Gönlüm”ü koymuşlar. Burada aşk teması var ve hüznün de olması gerek.

Belediye Konservatuvarı'nda öğretmenlik yaptığınız döneminizi anlatır mısınız lütfen?

Belediye Konservatuvarı'nda öğretmenlik yaptığım dönemimi anlatayım. Şahin Gültekin ile karşılıklı türkü okuyoruz.

Neriman ve Nida Tüfekçi Kadınlar Korosu'nun başı. İ.T.Ü de yeni açılıyor. Maçka'da. Halk Müziği Bölümü'ne beni hoca seçmişler. Neriman Hanım bana konuyu ilettiler. Mutlu oldum tabii.

Okulun kurucusu Ercüment Berker'dir. İ.T.Ü'nün açılması önemli bir gelişimdir. Çok büyük hizmet verdi Ercüment Bey. Bu oluşuma beni ve Şahin'i uygun görmüşler, teklif ettiler.

O tarihte, o zamanki müdürümüz Adnan Ataman bizi göndermek istemedi. “Size güveniyorum ve başarılı işler yapıyoruz” dedi. Adnan Bey'in yönetiminde ben sahneye çıkıyorum. İzleyicilere köy âdetlerini, öyküleri anlatıyorum, icralarımızı piyes gibi yapıyoruz Harbiye Şehir Tiyatrosu'nda. Radyo Evi'nin yakınında. Tıklım tıklım doluyor tiyatro. Neriman Hanım da idolüm. Öğretmen olacağım. Daha ne isterim? Bana gelen teklifi değerlendirmek istiyordum tabii. Ancak Adnan Bey hiç gitmemize taraftar değil. Biz Adnan Bey'i dinlemedik ve İ.T.Ü'de hoca kadrosuna geçtik Şahin ile. İ.T.Ü'de yeni ders yılı başlamamıştı henüz. 50'li yaşlardayım. Maalesef bir kalp krizi geçirdim. İyileştiğimde bu vazifeyi yapamayacağımı anladım. Talebinin karşısına nasıl çıkacağım?

O dönem iki arada kaldım. Ya İ.T.Ü ya Belediye Konservatuvarı. Bir de kalp krizi geçirmişim. Konservatuvara geri dönmeye karar verdim. Adnan Bey ile görüştük. Bana küskün tabii. “Geri dönmek istiyorum” dediğimde çok memnun oldu. Neriman ve Nida Tüfekçi'ye de durumumu bildirerek, rica ettim. Neriman Hanım çok üzüldü.

Şahin de sonra döndü Konservatuvara. Şahin 5. sınıftan okulu bıraktığı ve diplomalı olmadığı için İ.T.Ü'deki kadroya girememiş.

Bu süreçte kalp beni zorluyordu. Emekliliğimi isteyeyim diye düşünüyordum. O sırada Dürdane Altan emekli oluyordu. Konservatuvar Halk Müziği hocası. Kadro boşalmıştı. Süheyla, Muazzam Sepetçioğlu, Mustafa Sepetçioğlu (tarihçi), Hakkı Özkan öğretmen. Kadro boş kalınca, "Seha, türkü öğretmeni olsun" diye teklif vermişler. Müdüriyete bildirmişler. Mezun olduğum okula öğretmen oldum. İ.T.Ü'de benim yerime de Can Etili'yi aldılar.

Kalan Müzik albümü çalışmasında, Melih Duygulu'nun yazısında "Türkiye'nin ilk pop starı olma imkânını reddettiğiniz" yorumu var. Pop star olmak. Sizce bu bir fırsat mıydı? İçinizde bununla ilgili pişmanlık var mı acaba? Gönlünüzden geçen neydi?"

Şarkıcı olmak isterdim. Müzik olsun da ne olursa olsun.

"Seha Okuş mesleğine âşık bir ses sanatçısı ve öğrencilerine sevgi ile yaklaşan başarılı bir öğretmen olarak müzik tarihinin saygın simaları arasında yerini çoktan almıştır" ifadelerinde içinizde kalmış bir ukde var mı?

İçimde bir ukde yok ama, bu dünyada ve yeni Türkiye'de vefa azaldı. Bunu öğrencilerim için de düşünüyorum.

Konservatuvara gidiyordum, Müjdat Gezen Sanat Merkezi'ne gidiyordum.

1960'lı Yıllarda... Türk Halk Müziğinin Ünlü Ses Sanatçısı **SEHA OKUŞ:**

- * Münir Nurettin Selçuk, Emin Ongan, Sadi Yaver Ataman, Nevzat Atlığ, Konservatuvar'daki Hocalarımdı.
- * 6 Yıldan Beri Yeğenim Müjdat Gezen'in Açtığı Sanat Merkezinde Bölüm Başkanıyım.

Seha Okuş, Türk Halk müziğinde isim yapmış, sesinin güzelliği ve türkülerini yorumlayışına kadar, hanımefendiliği ile de gördükleri fetretmiş nadir sanatçılardan biridir.

Sanatının zirvesinde olduğu yıllarda garzino sahipleri ve plak şirketlerinden aldığı teklifleri "Ben halkın gerçek müziğini icra ederim, sahnede göze değil kulaklara hitabetmek isterim. Gazinocuların derdi halka kendi müziğini dinletmekten çok cebini düşünmektir. Plakçılar da ses ve sanat yerine ne kadar iyidim, sanat değeri olmayan parçalar varsa onları isterler, bu bakımdan kendime ve sanata karşı saygımı kaybetmemek için bu teklifleri ciddiye alıp düşünmedim" gerekçesi ile kabul etmemiştir.

Seha Okuş'un öncelikle Kütahya, Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu türhillerini kapsayan çok zengin bir repertuar vardı o zamanlar.

1935 yılında İstanbul'da doğan kayıtlı sanatçımız çok küçük yaşta başladığı müzik çalışmalarına 1953 yılında girdiği İstanbul Belediye Konservatuvarında devam etmiş, 1958 yılına kadar Klasik Türk Müziği çalışmıştır. Daha sonra folklor sevgisi ağır basınca Folklor Tatbikat topluluğuna girmiştir. 1961 yılında İstanbul Radyosunun açtığı sınavı kazanan Seha Okuş ödüllü çalışması ve hanımefendiliği ile kısa zamanda zümreye hürmetini almıştır. Türkçe radyolarında olduğu gibi, televizyon programlarında da yıllarca başarılarına devam ettirmiştir. Münih'e yaptığı bir iki haftalık ziyarette bir fırsata bulup söyleşi yaptığımız Seha Okuş bize sunulan söyleşi:

"Ailerimde müzikle iç içe olmak gibi bir olgu vardır. Ben bu atmosfer içinde yetiştim, Babamın, amemin, ağabeylerimin sesleri güzeldi. Babamın bazı şarkıları şarkılarda güfte olarak kullanılmıştır. Küçük ağabeyim üniversite sıralarında iken o günlerde yerli kum-

muş olan üniversite korosuna yazılmıştı. Çalışmaları arada beni de götürürdü. Zannediyorum sanatçı olma isteğini Klasik Türk Müziği öğretmen o korodan almışumdur.

Zaten içinde hep radyo sanatçısı olmak gibi çok büyük bir özlem vardı. Bu nedenle bir kaç senelik evli olduğum halde konservatuvara yazıldım. Zannediyorum, o yıllarda tek evli talebe bendim. İstanbul Belediye Konservatuvarı sonradan Üniversiteye bağlandı ve İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı oldu.

5 sene sonra Türk müziği bölümünden birincilikle mezun oldum. İdealim şarkı söylemekti. Ama bazı tesadüfler sonucu kendimi Halk müziği branşında buldum. Zaten hakiki folklorun bastı bir türkü söylemek olmadığım da işin içine girince anlaşmış oldum. Halk müziği Türk müziği gibi değildir. Türk müziğ-

Müjdat Gezen Sanat Merkezi

Çarşıya gidiyordum. Yemek malzemeleri seçiyordum. Zevkle yemekler yapıyordum. Misafirler geliyordu. Bu masa açılırdı, sofrada on kişi olurdu. Şimdi kimse yok.

Kalabalık bir ailenin çocuğu olmadığımı üzüldürüm.

Bir gün Barış Doster'in annesi Müjdat Gezen Sanat Merkezi'nde yanıma geldi "Seha Hanım ben bir söyleşi yapacağım. Beni izler misiniz?" dedi. "Tabii" dedim ve izledim. Hiç bilmediğim bir konuda söyleşi yaptı. Vücut dili, ses tonu ile öyle güzel anlattı ki! "Ölene kadar öğrenecek çok var" diye düşünüyorum.

Size mzık ve yemek bağlamında kendi buluşunu aktarayım:

Aşure, çok seslidir.

Pirinç, makarna tek seslidir.

Her ikisinin de tadı kendine göre lezzetlidir.

İki musiki de değerlidir.

Tek seslidir Türk müziği, ama çok usl vardır.

Bazı anılarımı anlatayım size:

1972 yılında Konservatuvardan arkadaşım Yurdağül Eroğlu, bir gün beni aradı. ‘‘Amerika’ya Philadelphia’ya birlikte gidelim’’ dedi. Eşi Fikret Bey albaydı. Erkek kardeşi Din Bey de subaydı ve Philadelphia’da görevliydi, eşi ile ev tutmuşlar. ‘‘Böyle bir fırsat var, gel’’ diye davet etmişler Yurdağül’ ancak eşi Fikret Bey müsaade etmemiş. Beni kastederek ‘‘Bacım giderse, gidersen’’ demiş.

‘‘Peki’’ dedim. Seyahati de çok seviyorum zaten.

Amerika’ya gittik. Çok eski bir Chevrolet vermişler. Onunla karşıladılar.

Philadelphia bir askeri s.

Meksika körfezinde tatbikat yapıyorlar.

Din Bey bir gün ‘‘Bizim evde misafir var. şarkıcı ve türkücü’’ diye bir sohbetin arasında bizden bahsetmiş. Bu da amiralin kulağına gitmiş.

‘‘Din senin evde müzisyenler varmiş. Bir konser versinler’’ demiş amiral.

Yurdağül ‘‘Benim konser vermem mümkün değil’’ dedi ama ben teklifi daha nazik geri çevirmek yanlııydım.

‘‘Ben okurum ama saz yoktur. Yoksa başımın üstüne’’ diye cevap verdim.

Amiral, derhal  Türk gemisine haber göndermiş. ‘‘Gemilerimizde ne enstrüman var?’’ diye sordurmuş. 6 saz çıkmış. Cura bile vardı.

Szmden dönmeye imkân yoktu.

Amiral, ‘‘Bizim saz alan mrettebatımız bir hafta Seha Hanım ile çalışacaklar.

Seha Hanım da araçla evden alınacak. Gemide çalışacaklar, yiyecekler, içecekler ve tekrar eve bıraktırlılacak’’ diye direktif vermiş.

İş başladı. Çok hoşuma gitti.  Türk gemisi yan yana.

Askerlerin çoğu köylü çocuğu. Gemiden tabii bağlama çıkar.

Çalışıyoruz, ama aklımda konserde ne giyeceğim var. İstanbul'da Neyir mağazasından Amerika'ya gelirken iki entari, etek bluz almıştım ama sahne kıyafetim yok.

Oturduğumuz evin üçüncü katında kalıyoruz. Aşağıda İtalyan bir Madam çoğu zaman çamaşır asıyor. Pırl pırl çamaşırılar. Hoşuma gitti. Dikkatimi çekti. Sordum bizimkilere. Barda çalışıyormuş. Dinç'in hanımını da terzi. Madamı yukarı çağırdılar.

Durumu anlattılar. "Sende var mı?" diye sordular. Akdenizli sıcak kadın. Napolili. "Olur" dedi gülerek. Evine gidip bana uygun olabilecekleri getirdi. Roblar, dekolte kıyafetler, güller. En kapalılarından seçtik. Göğüs dekoltesine de gülü yerleştirdiler. Üstüme uygun hale getirdiler. Madam peruklar da getirdi. Renk renk peruk. Bana uygun kırmızı peruğu seçtik. Küpeler getirdi. Makyaj yaptılar. Ben tanınmayacak hâle geldim.

"1000 kişiden fazla seyirci var" dendi. Üç geminin askeri.

Ben dekolte sahne kıyafeti ve makyajla ben değilim. Sahneye de alışık değilim. Fakat Birleşmiş Milletler'in askerleri de gelmiş. Konser olmuş 2000 kişi.

Ben nasıl titriyorum! Amiral bembeyaz, tiril tiril. Beni takdim etti.

Erzurum türküsü ile başladım. Gemiciler, Türk bayrakları sallıyorlar. Program bitti. Sivas'tan, Erzurum'dan istekler gönderiyorlar. Konser uzadı. Nasıl alkış! Çok duygulandım.

Amerika'da Türk bayrakları dalgalanırken şarkı söylediğim o ânı unutamam. Bana plaket takdim etti amiral. Saklıyorum, ödüllerimin arasında.

Bir gün Philadelphia'da geziyordum. Orada da Orko vardı. Ordu Yardımlaşma. Asker aileleri girebiliyor. Yurdağüller girebiliyor. Ben giremiyordum. AVM'ler yeni açılmıştı. Almanya'da gördüklerimden daha da farklıydı. Beni AVM'nin dışındaki heykelin önüne bırakıp, akşam alıyorlardı.

Utah eyaletine özgü yemekleri, Halk Müziği dinletileri organize ediliyordu ve bu ilgimi çekiyordu. Tıpkı Gaziantep mutfağı, oyunları, türküleri, giysileri gibi. Hem yemek yiyorsunuz, müzik dinliyorsunuz. Halk müziği oyunları oynuyorlar, izliyorsunuz. Hep varmış eyalet, eyalet. Büyük mağazalarda.

Tursil yok o zaman Türkiye'de. Madam'ın çamaşırıları bembeyaz. İmreniyorum. Amiral de "Hanımefendi ne istiyorsa alsın. Ben Gölcük'ten İstanbul'a gönderirim" demiş. 25 kg.'luk toz deterjan aldım. Melamin takımı aldım. Kocaman paketleri sürüye süre yürüyerek, arabaya bineceğim heykelin önüne geldim.

Orada da 18.00'den sonra bomboş ortalık. Araba gelmedi. Malımı da bırakamıyorum. Kimse yok, 40 dakika bekledim. Korkuyorum. Bir bey geçti. Adamın önüne koştum.

"Türk müsünüz?" diye sordum. "Evet" dedi. 300 Türk yaşıyormuş Philadelphia'da. "İngilizce bilmiyorum. Taksi ile eve bırakır mısınız beni?" diye sordum.

“Kusura bakmayın. Gemiler geldi” dedi.

“Asker misiniz?” diye sordum. “Evet” dedi.

“Konseri biliyor musunuz?” dedim. “Ben de o konserdeydim. Seha Okuş’u izledim” dedi.

“O benim” dedim. Çok şaşırıldı.

“Kusuruma bakmayın, size tanıyamadım” dedi.

Nasıl tanısın? Sahne kıyafeti, takma saç vardı sahneye çıktığımda tabii.

“Siz de beni gemiye götürün. Bu eşyalarımı teslim edeyim. Beni eve bırakırlar” dediğimde
“Memnuniyetle” dedi.

“Türk olduğumu nerden bildiniz?” diye sordu.

“Benim kırmızı tişörtüm Neyir’den. Sizi Neyir’in lacivertli tişörtünüzden tanıdım. Etiketine bakın” dedim. Baktı ve “Neyir’in malıymış, eşimin hediyesi. Bu kadınlardan korkulur!” diye güldü. Ancak o deterjanlar bana ulaşmadı maalesef. Fırtına çıkmış Meksika sularında. Bütün deterjanlar denize dökülmüş. Melaminlerim ulaştı tabii.

Kıbrıs anımı da aktarmadan geçemeyeceğim.

Kıbrıs’a konsere gittik. Kıbrıs’ın kazanımından bir sene sonra. Yücel Paşmakçı yönetiminde, Türkiye’deki bütün radyolardan sanatçıları seçtiler. 80 kişilik bir koro. Beni de seçtiler. Askerî uçakla gittik. Girne’de (Dome Otel), Magosa’da, Lefkoşa’da konserler verdik. Ancak şu var: O zaman yaralar taze. Mezarlıklar taze. Mezarları taze.

Konserler veriyoruz. Yemeklerimizi de yiyoruz. Oteller güzel, her şey güzel. Ancak konserlerden sonra gece dönerken şehit olan Türk askerlerinin mezarlarının önünden geçiyoruz. İçimizde Kemal Koldaş ile Yaşar Topçan, Kur’an bilen mevlid okuyan bu iki sanatçımız vardı.

Mehtaplı bir eylül ki “Eylül mehtabı en güzel mehtap” derler. Bu iki arkadaş ve bizler otobüslerden iniyorduk. Konserden çıkmışız, saat gece on bir buçuk, on ikiye doğru geliyor. Mehtapta o iki arkadaş, o ay ışığında mezarlıklara giriyorlar. Kur’an okuyorlardı. Bunu ben hiç unutmuyacağım. O gece karanlığında, mehtapta o mezarlar, hepsinin isimleri yazılı. Çok duygulu anlarımdı. Dualar yerine gittiğine inandım.

Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde doğmuş, okumuş ve çalışmışsınız Seha Hanım. Ülkemizin müzik, sinema, edebiyat tarihine geçmişsiniz. Birçok başarılı öğrenci yetiştirmişsiniz. Çalışma hayatı ile özel hayatınızı birlikte yürütmüşsünüz.

Yemek için alışveriş yapmak ve sofrayı kurmak hoşuma gider. Misafir ağırlamayı seviyorum. Evet. Börek yapmayı seviyorum. Elde açma börek. Kıymalı böreği pek severim. Bir de tatlıyı çok severim. Her tatlıyı. Çikolatayı. Çocuk gibi çikolata yemeyi severim. Mutlu oluyorum. Muhallebi içine badem ezdim attım, fark ettiniz mi?

Evet, Seha Hanım, elinize sağlık. Çok güzel olmuş. Sunumu da özenli. Siz örnek alınmalısınız nice konuda.

Seyahat etmeyi çok seviyorum demiştim. Devam edeyim seyahatlerime.

Alpler'i... Fransa, Almanya, İsviçre Alpleri'ni iyi bilirim. Avrupa bana iyi geliyor.

Renault ve Toyota arabam ile pek çok seyahatler yaptık. Yollarda yiyecek alışverişlerini yaptım. Çoğu kez yemek de yaptım. Zevk alıyorum. Ekonomik de oluyor.

Almanya'da çok bulundum. Mnh, Dseldorf, Nurnberg, Achen.
İsviçre, Avusturya, Yugoslavya, Macaristan.
Yugoslavya savaşı vardı. Avrupa'ya gitmek için Yunanistan'dan İtalya Bari'den dolaştık.
Zagreb'i geçince Alp Dağları başlar.
Yunanistan, Selanik.

Madame Tussaud'daki Beatles balmumu heykellerinin arasında

Londra, İskoçya.
Hollanda. Deventer, kuzeyde.
Kuzey başka. Güney başka, Avrupa'da. Aşağı doğru indikçe mutfak da değişiyor. Aşk başlıyor. İtalya'yı pek severim. Como Gl'n. Milano-Verona arası Alp Dağları'na yakın bütün gller başlar. İki saat sonra Venedik zaten. 20-25 defa Alp Dağları'na gittim.

Böyle bir seyahatimizde Zürich yakınlarında bir köy evinde kaldık. Tertemiz köy evleri. Kapısında karyola resmi var. Tek ve çift kişilik. Yanlarında ışıklar var. Kırmızı ise dolu, yeşil ise boş oda demek. Yeşil ışığı gördüğümüz köy evinin zilini aldık. Yaşlıca bir hanım, güler yüzle, nezaketle bizi kapıda karşıladı. Odayı gösterdi. Oda tertemiz, mis kokulu. Sade döşenmiş. Ne tip kahvaltı istediğimizi soruyor. Sonra arabamızı garaja alıyor ve garajın kapısını kilitleyor. Köyü dolaştıktan sonra odamıza çıkıyoruz. arşaflar, yorganlar mis gibi. Dağ serin olduğundan yazın da yorgan kullanılıyor. Sabah kahvaltıya iniyoruz. Sevimli mi sevimli bir kahvaltı salonu. Söylediğimiz her Şey sofrada. Poşet ay kullanırlar, bizim gibi demleme değildir. Beyaz ekmek, marmelat, tereyağı.

Yöreyi ve köy evini çok beğendik. 2-3 gece dağ başında kalmaya karar verdik. Yağmur yağıyordu. Sabah güneş açmıştı. Ben yatak odamızdaki gece kullandığımız iki yastıkla yorganı pencere kenarına koymuştum. Madam hemen odanın kapısını çaldı. Yastıklar ile yorganı aldı pencere kenarından. “Olmaz” dedi. Kahvaltı sonrası odamızı boşaltıp, paramızı ödedik. Arabamızın yanına kadar geldi Madam. Garaj kapısını açtı. Bizi yanımıza bisküvi vererek, tebessümle yolcu etti.

İsviçre’de yaşayan bir Türk arkadaşımıza anlattık. “Günlerden ne idi?” diye sordu. Meğerse kaideler varmış. Haftada bir gün yastıklar havalandırılmış. Belli günler çamaşır asılmış. Manzarayı bozmamak adına.

Düzen var. Zarafet var. Sakinlik, sadelik, olgunluk var.
Kurallar var. Kurallara uyuluyor. Düzen de oradan geliyor.

Yemekler, her şey hazır yemek. Üzerinde ne yazdıysa da o. Marketten bir dilim de alsanız bir kilo da alsanız nezaket görüyorsunuz. 3 dilim salam alıyor müşteri. Aynı paket, aynı itibar. Küçümsemek yok. Çok alana itibar çok, az alana itibar az değil. Bu çok etkiliyor beni.

Yine bir seyahatimizde Münih Rosenheim’de bir markete girdim. Çelik tencere aldım. Etiketlerine bakarak alışveriş yaparım. Kasaya geldiğimde daha yüksek bir fiyat çıktı. İtiraz ettim. Kasiyer hemen yetkiliyi çağırdı. Birlikte reyona gittik. Yanlış yazılmış olduğunu anladılar ve benden düşük fiyat aldılar.

Almanya’nın Münih şehrinde kar yağdığında evinizin, apartmanınızın önünü temizlemek zorundasınız. Kapınızın önünde kayıp düşen olursa ceza size geliyor. Belediyenin daha önemli işleri var.

Mükemmel bir örnek değil mi? Avrupa’yı bu yönleriyle beğeniyorum.

Eskici pazarlarını gezmeyi pek severim. Çok obje aldım.

Seyahatlerimin bitiminde vatana yani İpsala’ya gelince Türk bayrağını görmek hoşuma giderdi, duygulanırdım. Bir süre geçtikten sonra oradaki tertibi, düzeni, serinliği özlerdim.

Ailenin kanında var gezmek.

Vamık abim “Ben gezen adamım” demiş ve Gezen soyadını almış.

Yurtiçi seyahatlerimden, yemeklerinden de hep memnun kaldım. Mutlu oldum. Trabzon’un köftesi ve muhallebisi, Beylerbeyi’nin pidesi, köftesi, muhallebisi damağımda kalan lezzetlerden.

Ankara, İzmir, Bursa, Mudanya, Zonguldak, Kastamonu, Safranbolu, Bayburt, Erzincan, hepsi ayrı ayrı güzeldi. Amasra, Bartın’ı çok beğendim coğrafya olarak.

Yeşil Karadeniz’i seviyorum, serin. Denizden ziyade dağlar hoşuma gidiyor.

Seha Okuş dostlarıyla seyahatte

50 yıl önce Erzurum'un kurtuluğu kutlamaları için Nida (Tüfekçi) Bey ile konser vermeye gitmiştim. Mustafa Sağyaşar da bu özel kutlamaya davet edilmişti. Konser sonrası Erzurum valisi, belediye başkanı bizleri ağırladılar. Halayıklı ekâbir zengin evlerinin davetlere icabet ettik. Kadayıf dolmasını pek beğenmiştim.

Güzel bir anı daha anlatacağım şimdi size:

Necdet abim Macide yengemi yani Müjdat'ın annesini yolda görmüş, hoşuna gitmiş, beğenmiş evlenmişler. Yengem subay kızı. Aydın muhafazakâr yetişmiş. Vamık abimin Talimhane'de bir evi vardı. Viyana'dan dönmeden önce evi derler toparlardı Macide yengem ile Necdet abim. Bir gelişinde "Macide'nin çok emeği var. Akdeniz Gemisi ile bir seyahat yaptıralım. Barcelona'ya kadar gider geliriz" demiş. Necdet abim de "Ben de teklif ediyorum seyahatler, ama kabul etmiyor abi, soralım" diye cevap vermiş. Macide yengem kabul etmiş. Ev idaresini bilen, akıllı bir kadındı. Vapur seyahati için uygun kıyafetler, eşarplar almış, saçlarını perma yaptırmış. Gemiye binmişler. Birinci Kaptan, Vamık abimin arkadaşı olduğu için Necdet abimle kaptanın masasındalar akşam yemeklerinde ama Macide yengem "Ben böyle daha rahatım, göz önünde olmak istemem" diyerek sakin bir yerde yemeğini yiyip, kamarasına çekiliyor. Kamarota da "Kible ne tarafta?" diye soruyor. Napoli'de gemi limanda duruyor. Yolcular bir günlük gezide. Kaptan tembih ediyor "Geç kalmayın" diye fakat Necdet abimle yengem, çocuklara bebek gibi oyuncaklar almayı uzattıkları için geç kalıyorlar ve iskeleye vardıkları anda geminin demir aldığını görüyorlar. Kaptan, Vamık abime "Telaşlanma Napoli'den iki yolla Genova'ya varırlar, ya otobüs ya tren ile" diyor.

Necdet abim de limanda nasıl gidileceğini öğrenip Genova limanına gemiden önce varıyorlar ve bekliyorlar. Akdeniz Gemisi limana girerken bütün kaptan, mürettebat, yolcular limanda bekleyen Necdet abimle Macide yengeme el sallıyorlar. Geminin orkestrası çalıyor. “Aman göz önünde olmayayım” diyen yengemi kraliçe gibi karşılıyorlar. “Hoş geldiniz hanımefendi” diyerek. Birinci Kaptan masasında ağırılıyor.

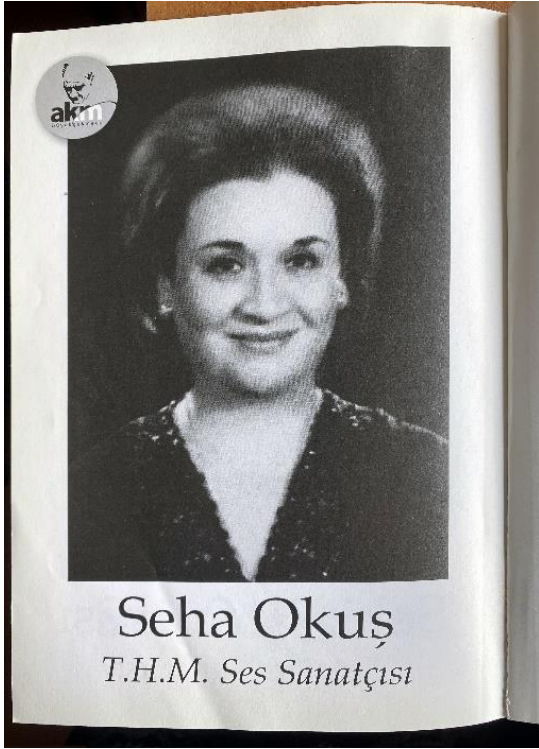
Müjdat aklını annesinden almıştır. Hoş sohbet, ağzından bal damlayan bir kadındı yengem. Nur içinde yatsın. Müjdat kadirşinastır. Eski sinema tiyatrocuları evlerinden aldırır, sahnesine çıkartır, onore eder, yine evlerine bıraktırırdı.

Seha Okuş dostlarıyla

Söyleşimizin sonunda neler söylemek istersiniz Seha Hanım?

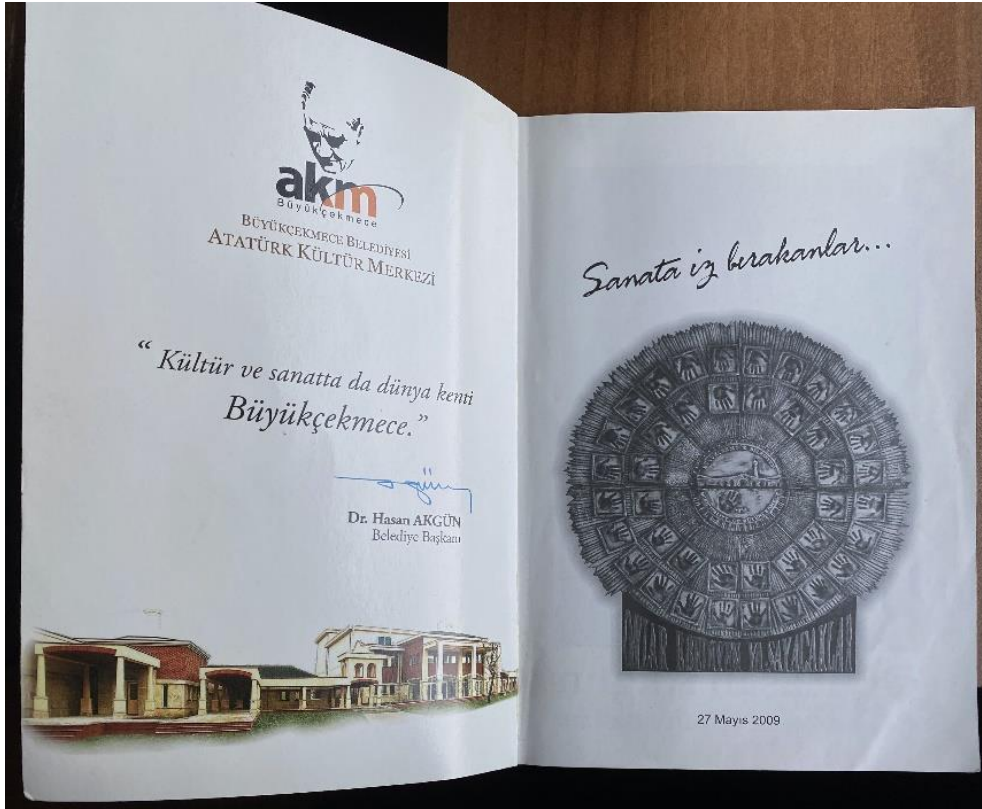

Teknolojinin müziğe bir anlamda olumsuz etkisi olduğunu gözlemledim.

MGSİM’de derslerimde notaları dağıtıyorum. “Hocam biliyoruz” diyor öğrencilerim. Cep telefonlarında türkü notaları var. Dinleyerek nota öğreniyorlar. Çocukları tembelliğe alıştıyor.

Bayram tebriği yazardık eskiden. Pulunu yapıştırırdık. Postaneye gider atardık. Beklerdik cevap gelsin diye.

Teknoloji iyi rahat, ama emek yok. Duygusallık yok. Zarafetten çıkıyor.

Seha Okuş’un el izi olan sanat çalışması pano.

Türk kadının çalışması lazım. Batı düşüncesini benimsemesi lazım.

Türkiye sanatsız kalmasin. Sanatçının kıymetini bilsin.

Sanatçı bir milletin gözü, kulağı bütün yaşantısı bence. Atatürk'ü saygıyla anmadan edemeyeceğim.

Sayın Semra Sezer Hanımefendi'den ödülünü alırken

Cumhuriyetimizin 100. Yılında sizin gibi kıymetli, öncü bir sanatçı, değerli bir eğitimci ile tanışmama vesile olunduğu için çok mutluyum. Ne kadar teşekkür etsem azdır. Beni kabul ettiniz. Zarafetle evinizde ikramlarınızla ağırladınız. Sohbetler yaptık. Bilgilendim.

Size saygılarımla çok teşekkür ediyorum değerli Seha Hanım.

Şimdi söyleşimizin içinde geçen konulardan arşivimde olan, söyleşimiz sırasında arşivime aldığım belgeleri size okumak istiyorum izninizle.

Seha Hanım, sürprizlerim için ifade ettiğiniz takdirlerinize çok teşekkür ediyorum.

Babaannemle dedemin nota dosyasını taramıştım. Bu dosyada kıymetli babanız güftekâr İhsan Bey'i de bulmuş ve sevinmiştim. Sizi mutlu görmek beni daha çok mutlu ediyor.

Dış kapağında yazılanlar:

Müntebahat
Mehcuru Camalin
Udi Yesari Asım B.

Kudmani zade Şamlı İskender
Bayazıt Eskidarülfünun Karşısında N.18 Telefon: St 1836

İç sayfalarda notalar var.

Güfte: İhsan B.
Beste: Udi Yesari Asım B.
Şetaraban.

Güftesi:
Mehcuri camalin olalı bir sene oldu
Ruhum elemi derdi firakin ile soldu
Hicrinle senin kalbime hep göz yaşı doldu
Ahvali hazinim yine dünyaya duyuldu

Seha Hanım, birincilikle mezun olduğunuz okulunuzun tarihçesini, bugünkü durumunu size okumak isterim, izninizle. Kim bilir ne anılar canlanacak hafızanızda?

“Cumhuriyet aydınlanmasının, imparatorluk döneminden devraldığı iki büyük sanat kurumundan biri Darülbedayi (Güzellikler Evi) yani bugünkü Şehir Tiyatroları diğeri ise Darül-Elhan (Melodiler/Nağmeler Evi) bugünkü adıyla İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’dır.

Bunalımlı 1914 yılında Cemil Topuzlu Paşa’nın girişimleri ile İstanbul Şehremaneti’ne (Belediyesine) bağlı olarak ilk resmi sahne ve müzik sanatları okulu olan Darülbedayi’nin kurulması çalışmalarına başlanmış ve büyük tiyatro adamı olan André Antoine İstanbul’a çağırılmıştır. Darülbedayi’nin tiyatro, sahne müziği, Türk ve batı müziği türlerinin tümünü bir arada ele almayı amaçlayan ulusal bir konservatuvar olması düşünülmektedir.

Darülbedayi biri Tiyatro diğeri de Müzik olmak üzere iki bölüme, Müzik Bölümü de Doğu ve Batı olmak üzere iki şubeye ayrılmıştır. Kuruluş çalışmaları Şehzade başındaki Letafet Apartmanı’nda başlatılmış ancak okulun resmi açılış töreninin hazırlandığı sırada 1. Dünya savaşı patlak verince Ağustos 1914 tarihinden sonra okuldaki eğitim öğretim belirsiz bir süre için ertelenmek zorunda kalınmıştır. Bununla birlikte okulun öğretmen ve öğrencilerinden bir bölümü Ferah Tiyatrosunda zaman zaman temsiller vermeyi sürdürmüşlerdir. Bir süre sonra Batı Müziği Bölümü’nün çalışmaları sona ermiş Türk Müziği Bölümü ise bazı müzikli temsillere katkıda bulunarak icra çalışmalarına bir süre daha devam etmiştir. Savaş şartlarının güçlüğü ile baş gösteren mali sıkıntılar 14 Mart 1916’da bu bölümün de tamamen kapanmasına yol açmıştır. . Darülbedayi’nin Müzik Bölümü’nde sürdürülen bu çalışmalar ileriki yıllarda Darül-Elhan’ın hazırlayıcısı olmuştur.

Savaş sürerken Darülbedayi’nin kapanmasından sonra yeni bir müzik okulu açılması için çalışmalara başlanmış ve 1 Ocak 1917 tarihli Meclis-i Vükela (Bakanlar Kurulu) kararı ile daha çok Türk Müziği’ne ağırlık verecek dört yıllık bağımsız bir okul olan Darül-Elhan kurulmuştur. Darül-Elhan adı da anlamca “Konservatuvar” terimini karşılamaktadır ve Melodiler/Nağmeler Evi anlamına gelmektedir. Darül-Elhan Osmanlı Döneminde İstanbul’da kurulmuş olan ilk resmi müzik okuludur.

Cumhuriyet’in kurulmasını takip eden yıllarda 14 Eylül 1925’te İstanbul Valisi Haydar Bey’in ilgisi ile Darül-Elhan, Musa Süreyya Bey’in yönetiminde Belediye ‘ye bağlanarak yeniden yapılanmış ve yönetmeliği değiştirilerek Batı Müziği Bölümü eklenmiş ve batı türü bir konservatuvar olarak örgütlenerek “İstanbul Konservatuvarı” adını almıştır. Alınacak öğrencilerin hazırlık sınıfından sonra bölümlere ve bu bölümlerde yer alan ihtisas (uzmanlık) sınıflarına ayrılmasına karar verilmiştir. Hazırlık sınıfından sonra üç yıl süreli Batı Müziği Bölümü’nde şan, piyano, keman, alto, viyolonsel ve diğer saz sınıfları yer almıştır. 1926’da Türk Müziği eğitimi yasaklanmış, yönetim ve öğretim programı tamamıyla değiştirilmiştir.

İstanbul Konservatuvarı 1927’den itibaren teorik ve uygulamalı olarak çeşitli derecelerde Batı Müziği eğitimi veren bir kurum olmuştur. Solfej ve musiki nazariyatı, armoni, kontrpuan, füğ, kompozisyon, enstrümantasyon-orkestresyon, koro, şan, genel musiki tarihi ve enstrüman dersleri (piyano, arp, yaylı, nefesli ve vurmali sazlar) başlıca verilen derslerdir.

Şehzadebaşı’ndaki ahşap konakta sürdürülen dersler ile birlikte Cemal Reşit (Rey), Muhittin Sadak ve Ekrem Besim’den oluşan üçlü ile başlayan oda müziği konserleri büyük ilgi görmüştür.

Dönemin öğretmenleri Atatürk'ün huzurunda çalma şansını elde etmişlerdir. Cemal Reşit (Rey) yönetiminde konservatuvar öğretmen ve öğrencilerinden oluşan orkestranın uzun yıllar ilgi ile izlenen düzenli konserleri, İstanbul halkına çok sesli müzik kültürü aşıl原因an önemli etkinlikler olmuştur.

1927'de Darülaceze'de oluşturulan ve 1930-1931'den itibaren Belediye Meclisi kararı ile "Nefesli Sazlar Bölümü" olarak konservatuvara bağlanan yatılı bölüm 60 kişilik bir öğrenci kadrosundan oluşmaktadır. Bu bölüm yoğun bir çalışma temposu göstermiş ve zamanla Şehir Bandosu'da buradan yetişmeye başlamıştır.

İstanbul Konservatuvarı'nda 1930 yılından itibaren çok önemli sanatçılar yetişmiş, yetişen bu sanatçılar aynı zamanda İstanbul Şehir Orkestrası ve Devlet Senfoni Orkestrasının çekirdek kadrolarını oluşturmuşlardır.

5 Şubat 1944 tarihli bir yönetmelik ile İstanbul Konservatuvarı "İstanbul Belediye Konservatuvarı" adını almıştır. Bu süre zarfında Muhittin Sadak'ın kurduğu ve 28 yıllık bir çalışmanın ürünü olan Şehir Koro'su Şehir Tiyatrosu'nda a capella ve orkestra eşlikli düzenli konserler vermiştir.

1950'lerin başlarında tiyatro bölümü açılarak müfredata ahenk jimnastikleri, sahne dersleri konmuş, Azade Selim Hanım ve Muhsin Ertuğrul öğretmen olarak getirilmiştir. İlerleyen yıllarda kuruma bale bölümü de eklenmiştir.

Şehir Bandosu, 1955'ten itibaren konservatuvara bağlı kadrolu sanat kuruluşları arasında "Şehir Armoni Orkestrası" adıyla yer almıştır.

Kurum 1986 yılında İstanbul Üniversitesi'ne bağlanarak "İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı" adını almıştır. Yabancı uyruklu Öğretim Elemanları ve Sanatçılarını ülkemize davet ederek öğrencilerin eğitim tekniğinin ve seviyelerinin yükselmesini sağlamıştır.

Nefesli Sazlar Topluluğu, Türk Müziği İcra Heyeti ve Halk Müziği Topluluğu kurumun bünyesinde çalışmalarını devam ettirmektedir.

2003-2004 Eğitim-Öğretim yılında Müzik ve Bale İlköğretim Okulu kurulmuş ve sanatçı adaylarının küçük yaşlardan itibaren mesleki eğitim alabilmelerine olanak sağlanmıştır.

Başta "Türk Beşleri"nin istisnasız tümü olmak üzere her kuşaktan pek çok müzisyenin öğretmen ya da öğrenci olarak bulunduğu Konservatuvarımızın yetiştirdiği önemli sanatçılar arsında Necil Kazım Akses, İlhan Usmanbaş, Leyla Gencer, Güher-Süher Pekinel ve Ayşegül Sarıca ilk akla gelenlerdendir.

Böylesi köklü bir geçmişe sahip olan Konservatuvarımız sanatın ve sanatçının bir ulusun kalkınmasında çok önemli bir yer tuttuğunun bilincinde olarak bugün Türkiye'nin tüm sanat kuruluşlarına değerli sanatçılar yetiştirmekte, yurt içi ve yurt dışında yaptığı etkinliklerle adından söz ettirmektedir.",

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Konservatuvarımız,
konservatuvar.istanbul.edu.tr/tr/content/konservatuvarimiz/tarihçe

Değerli abiniz Adli Bey ile Sigortacı Gazetesi'nde yapılmış kıymetli bir söyleşiden anlatımınızla örtüşen bölümü aktarayım:

“Sigorta sektörünün günümüzde geldiği noktaya ulaşmasında büyük emeği olan isimlerden biri de duayen sigortacı Adli Okuş. Büyük mücadeleler, zorluklar ve sürprizler ile dolu sigortacılık macerasını Sigortacı Gazetesi için anlatan Okuş, 1940’larda sigortacılığın işleyişinden serbest tarife rejimine kadar Türkiye’nin bir sigortacılık haritasını çiziyor.”, “Sektörün çınarlarından bahsettiğimizde aklımıza gelen ilk isimlerden biri Doğan Sigorta, Anadolu Sigorta, Güven Sigorta ve Ray Sigorta’da önemli görevlerde bulunmuş, başarılarla dolu kariyerini Başak Sigorta’da Genel Müdür Yardımcısı ve Fen Müşaviri olarak noktalayan Adli Okuş. Okuş’un yarı karanlık, rutubetli bir bodrumda başlayan, Türkiye’deki gelişmelerle beraber değişen ve dönüşen, son kertede ise günümüz sigortacılığının temellerini oluşturan hikâyesini okurken bu mesleğin hayatlara nasıl dokunduğunu göreceğiz, Türkiye’de sigortacı olmak için verilen mücadeleye dair pek çok anı ve öngörü bulacaksınız:

“Mesleğe 1944 yılında, o tarihlerde yeni kurulmuş olan Doğan Sigorta şirketinde başladım. Sektördeki dört şirkette hizmet verdikten sonra 1984’te kendi isteğimle Başak Sigorta Fen Müşavirliği ve Genel Müdür Yardımcılığı görevinden emekli oldum.”, “Kaç senelik sigortacıyım? Bu sorunun cevabını ben de bilmiyorum. Doğan Sigorta’dan ayrıldıktan sonra biraz uzun süren öğrencilik döneminin sonunda fakülteyi bitirdim. Hemen vakit kaybetmeden Yedek Subay sıfatı ile 10 aylık okul ve subaylık hizmet süresini de tamamladım. Askerlik dönüşü aylarca devam eden iş arama süresi dikkate alınmalı mı, bilmiyorum? Bu durumda kaç senelik sigortacı olduğumu hesaplamam; değerlendirme ölçülerine bağlı olarak değişebiliyor. Aradaki boşlukları dikkate almadan 2021-1944=77 sene diyebilirsiniz. Oldukça uzun ama ben hala mesleğimi seviyorum. Çalışmaya başlamamın hikâyesi ise, bana göre ilginç. 1944 yılı, 2. Dünya Savaşı’nın en hareketli yılları. Savaşın başladığı 1939’dan bu yana harbin yurttan yarattığı sıkıntı ve yokluklar daha da artmış durumda. Üstelik 1944’de Alman askerleri Yunanistan’ı da işgal etmiş olup, hudutlarımıza doğru ilerliyor. Sıkıntı ve korkularımız had safhada. Bu ortamda babamı kısa bir hastalık sonucu kaybettim. Rahmetle anıyorum ama veraset olarak bize ödenmesi gereken biraz borç bırakmıştı. Eldekilerle kapattık. Fakat dul ve yetim maaşının bağlanması gecikiyordu. Ben ise İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi 1. sınıfına daha yeni başlamıştım. Bununla beraber, şartlar benim bir iş bularak çalışmamı giderek zorluyordu. O günün koşullarında iyice planlayarak kendime göre bir çözüm yolu buldum.

Taksim Gümüşsuyu’ndaki Alman Konsoloslukunun arka cephesine yakın Çifte Vav sokağındaki evlerin birinde kiracı olarak oturuyorduk. Eve çok yakın olan Konsoloslukun arka cephesine aşağıdan bakan bir sokak ise çok önemliydi. Sokağın denize bakan cephesinde yüksek bir duvar, yol boyunca devam ediyordu. Duvarın arkasında Boğaz’ın bütün güzelliklerini kesintisiz seyre imkân veren şahane köşkler sıralanmış olup, sahipleri genelde önemli kişilerdi. Mesela saray misali çok güzel ve büyük bir köşkün sahibi ve orada oturan hanım efendi Atatürk’ün ayrıldığı eşi Latife Hanım idi. O bölgedeki köşklere birinde oturan ve duvara açılan kapısına, akşamları özel arabası ile gelen bir beyefendi ise herkesin dikkatini çekiyordu.

Harp yıllarındaki yaşadığımız her türlü yokluk ve sıkıntılara karşın İstanbul'da senelerden beri hemen hemen hiç rastlamadığımız özel şoförlü lüks bir otomobil ve içinde saygınlığı anlaşılan bu beyefendiyi ben dahil, muhitteki komşular merakla izlemeye devam ediyorduk. Bilen de bilmeyen de hakkında muhtemelen doğru olmayan hikâyeler anlatıyordu. Nedense, içimden gelen bir merakla kim olduğunu, özelliklerini etrafa sora sora öğrendim: İsmi Kazım Taşkent'miş. Türkiye'de ilk şeker fabrikasını kuran bir sanayici olarak tanınıyordu. Harpten evvel ülkeye çok değerli yatırımlar yapmış, şimdi de bütün olumsuzluklara karşın İsviçre'de bir kazada ölen oğlunun adını taşıyan ve Doğan Sigorta diye anılan bir şirket kurmuş. Bu son bilgiyi, işsiz olduğu için iş arayan ve Kazım Taşkent ile görüşme çabalarını sürdüren bitişik komşumdan öğrenmiştim. Ben de iş arıyordum. Karar verdim; söyleyeceklerimi önceden düşünerek planladım ve bir akşam köşke geliş saatine yakın kapı önünde heyecanla bekledim. Şoförünün kapıyı açması ile öne çıkarak sigorta şirketinde iş isteğimi; nedenlerini de sıralayarak dile getirdim. Zannederim en geç on günlük, çok hareketli bir uğraş sonucu Doğan Sigorta şirketinin bodrum katındaki basılı evrakın bulunduğu depoda görev başındaydım. Aradaki 10 güne ilişkin olaylar ise, başlı başına bir hikâye konusu olacak nitelikte.”
<https://sigortacigazetesi.com.tr/rutubetli-bir-bodrumdan-yonetici-koltuguna-sigortayla-gecen-77-sene/> yazısından.

Seha Hanım, Vamık Gezen Bey'in adı “Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ten Teşekkür Mektubu Alan Nurettin Bekiroğlu Eniştemiz ve Galatasaray Lisesi'ndeki Resim ve Marangozhâne Atelyesi ile Ülkemiz Sanat, Spor, Bilim, Kültür ve Tarihine Çok Yönlü Bakış” adlı 104 sayfalık makalemdeki “1956 yılında kulübün kuruluşunun 50. yılında gümüş madalya alan kürekçilerimiz”de geçiyor.

“Mahir Safi, İbrahim Arif, Kamil Ethem Soysal, İsmail Hakkı Tokatlıgil, Suphi Ethem, Halil Akpınar, O. Hayri Tekelligil, Neşet Karadoğan, Naci Evrenos, Vamık Gezen, Nihat Bekdik, Sezai Kocakurt, Mazhar Resmor, Nevin Hassan, Şeref Hüsam, Ali Enünlü, Ercüment Dirvana, Kazım Karadağ, Bekir Macur, Süreyya Macur, Suha, Turgut Atakol, Bedii Gorbon, Şekip, Adil Araboğlu, Mümtaz, Nedim, Kemal Şerbetçi, Nezih Ulagay, İlham Ulagay, Zeki, Lütfü, Kadri Yumak, Karakaş, Joseph, Hamdi, Faruk, Suat Kesim, Sati İpek, Tefik Kol, Ahmet Yavaşoğlu, Selim Kılıççı, İbrahim Erdöl, Orhan Akı, Bülent, Güngör Toygarlı, Nejat Harmankaya, Semih Harmankaya, Fehmi, İbrahim Uyar, Ali Şermet, Nihat Sohtorik, Emin Dirvana, Reha İren, Fethi Dabo, Mehmet Ali, Naşit, Petro Fenoryatis, Suha Dağdeviren, Muzaffer Turik, Talat Vaniköy, Füreyt Dosdoğru, Ali Emcet, Necip Celal, Hasan, Cengiz Kut, Özgen, Niko Sopakis, Özgen Korkmazlar, Hasip Öge, Selçuk Kanatlı, Teoman Bıyikoğlu.”,
Galatasaray'da Kürek, Celal Gürsoy, 2013
<https://galatasaraydakurek.wordpress.com/2013/05/01/1930lu-yillar/>

Seha Hanım, Letafet Apartmanı da başlı başına bir tarih bence. Vamık abinizin de anıları olabilir diye düşünüyorum, zira Türk Futbol Federasyonu bu apartmanda kurulmuş. "Yusuf Ziya Öniş ve Prof. Dr. Ziya Öniş" araştırma röportajımda da konusu geçmişti.

“Türk sporunun ilk teşkilatı olan Türk İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kurulmasının ardından Yusuf Ziya Öniş başkanlığında ilk Türk Futbol Federasyonu 1923 yılında Şehzadebaşı'ndaki Letafet Apartmanı salonunda yapılan toplantıda 'Futbol Heyet-i Müttehidesi' adıyla kurulmuştur.

Ardından FIFA'ya başvurulmuş ve Türkiye 21 Mayıs 1923 tarihinde FIFA'nın 26. üyesi olmuştur. FIFA üyesi Türkiye, ilk milli maçını Cumhuriyet'in ilanından üç gün önce oynar. 26 Ekim 1923 tarihinde İstanbul Taksim Stadi'nda Romanya'yla oynanan bu maç 2-2 sonuçlanmıştır. Ardından gelen dönemde Milli Takım'ı 1924 Paris Olimpiyatları'na hazırlaması için İskoçya'dan Billy Hunter getirtmiştir. Hunter, Türk futbolculara çağdaş futbolu tanıtan ve sistemli bir şekilde çalıştıran ilk teknik adam olmuştur. Yine 1924 Paris Olimpiyatları'nda Çekoslovakya'yla oynanan ve 5-2 kaybedilen maç, kayıtlara Milli Takım'ın yurt dışındaki ilk maçı olarak geçmiştir. 1936'ya kadar süren bu dönemde ilk Türkiye Şampiyonası Ankara'da yapılmış ve şampiyon Harbiye olmuştur. 1924'te FIFA'nın isteğiyle Sovyetler Birliği-Türkiye maçını Hamdi Emin Çap'ın yönetmesi ise bir Türk hakemin ilk kez bir milli maçta görev yapması anlamına gelir. İlk kez hakem ve antrenör kursu açılması da yine bu döneme rastlamış, ilk deplasmanlı lig kapsamındaki Milli Küme maçları da yine bu dönemde tertip edilmiştir. 1938 yılında Türk Spor Kurumu'nun kaldırılması ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün Türk sporuna hâkim olmasıyla beraber futbol da devlet yönetimine geçmiş olur." TFF "Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluyor", "Yusuf Ziya Öniş ve Prof. Dr. Ziya Öniş", Rengigül Ural, RE Books Arts pdf kitaplar, Anı-İnceleme-Röportaj

Sizi tebrik ederim. Bunu bilmiyordum. Mutlu oldum.

Çok teşekkür ederim. Yalçın Tura'nın hayat öyküsünü de kısaca okumak isterim size.

"Çağdaş Türk müziğinin en önemli bestecilerinden biri olan Yalçın Tura yirmi yılı aşkın bir süre film müziği besteciliği yaparak sayısı elliyi aşkın filme ve televizyon dizisine imza atan bir sanatçı. Keşanlı Ali Destanı, Yılanların Öcü, Toprak Ana, Taşbebek, Umutsuzlar gibi birçok unutulmaz Türk filminin müziklerini yapan ve bugüne kadar pek çok prestijli ödülün sahibi olan Yalçın Tura 1934 yılında İstanbul'da doğdu. Küçük yaşta keman ve piyano dersleri aldı. Galatasaray Lisesi'nde okudu. Lise yıllarında Seyfettin Asal ile keman, daha sonra Demirhan Altuğ ve Cemal Reşit Rey ile teori ve armoni çalıştı. 1954'te liseyi bitirdi. İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'ne girerek buradaki öğrenimini 1960 yılında tamamladı. Bir yandan da müzik öğrenimini sürdürdü. 1955 yılından başlayarak profesyonel besteci olarak film ve sahne müzikleri yazan Tura 1976'da İstanbul Teknik Üniversitesi'ne bağlı Devlet Türk Müziği Konservatuari'nda öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı ve 1988 yılında Müzikoloji Bölümü başkanı oldu. 1997-2001 yılları arasında konservatuvarın başkanlığını yürüttü. Çeşitli kongre ve sempozyumlarda sunduğu bildirilerle bazı dergilerdeki yazılarını Türk Musikisinin Mes'eleleri (1988) adlı kitabında bir araya getirdi; yayımlanan diğer kitapları ise, Kantemiroğlu'nun Kitabı İlmi'l-Mûsikî a lâ Vechi l-Hurûfât (1976, 2001), Armoni (1977), Dini Türk Musikisi, Türk Temaşa Musikisi (1988), Form Bilgisi I Çoksesli Müzik Formları (1988), Form Bilgisi II Türk Musikisi Formları (1989), Türk Musikisi ve Armoni (1998) ve Osmanlıcadan günümüz Türkçesine çeviri çalışmalarından oluşan 2006 yılında yayımlanan İnceleme ve Gerçeği Araştırma'dır. Sanatçı, ürettiği müziğin amaçlarını şöyle özetler: "Kişisel bir ezgi çizgisi ve onun yapısının gerektirdiği rafine bir armoni; ele alınan materyalin çeşitli yönlerinin işlendiği karmaşık bir kontrpuan; canlı ritmik yapı ve renkli orkestrasyon."

Yalçın Tura, SACEM'in (Ulusal Müzik Eserleri Meslek Birliği) İcra Komitesi üyeliği; MESAM'ın (Türkiye Musiki Eseri Sahipleri Meslek Birliği) bilim kurulu başkanlığını yapmış, ayrıca TRT'de çeşitli zamanlarda jüri ve danışma kurulu üyeliği, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Hazırlık Komitesi'nde de Türk Müziği başkanlığı yapmıştır.

Yalçın Tura, müzikoloji alanında gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında pek çok önemli bilimsel çalışmalar gerçekleştiren bir müzik araştırmacısı, tarihle günümüz arasında köprüler kuran bir müzik felsefecisi, bugüne kadar bestelediği eserlerle geleneksel makamlardan halk Müziğine, cazdan senfonik müziğe ve çağdaş yapıtlara uzanan oldukça geniş bir yelpazede çalışmış öncü bir bestecidir.” <https://muzik.iksv.org/tr/onur-odulleri/yalcin-tura>

Toklumen köyünün ne hazin bir hikâyesi varmış Seha Hanım.

"Türküye konu olan olay 1953 - 1954 yıllarında Kırşehir merkeze bağlı Toklumen köyünde yaşayan Zeynep Aydın'a (kızlık soyadı Akdağ) yakılan ağıttır. Zeynep'in gelin gittiği evde kaynanası üveydir. Kocasını Rıza ise Erzurum'da askerdir. Zeynep, kaynanası ile arasında çıkan geçimsizlik sonucu ağabeyinin evine küs gider. Anası ve ağabeyi Zeynep'ten kayınbabasının evine geri dönmesini ister. Zeynep gelin, kendisine bir türlü rahat vermeyen, analığın yanına dönmek istemez. Her iki tarafın baskısına dayanamayan Zeynep, iki yaşındaki kızı Hacer'i sırtına bağlar ve birlikte azgın akan Kızılırmak'ın suyuna atar. Genç Zeynep'in kucağındaki küçük yavrusuyla ölümü aynı köyde yaşayan Âşık Seyfullah'ın oğlu Kani Değirmenci'nin burada verilen ağıtı yakmasına neden olur. Türkünün iki kıtasını Neşet Ertaş plağa okumuştur. Kaynak: Kani Değirmenci, Kırşehir, Toklumen Köyü, 1933 Doğ. İlkokul. Okuyan Neşet Ertaş; Öyküleriyle Kırşehir Türküleri, Destanları, Ağıtları - Baki Yaşa Altınok, Oba Yay., Mayıs 2003, s. 389-390" <http://www.turkudostlari.net/hikaye.asp?turku=18628>

Seha Okuş – “Gelin Allı Gelin – Ölmeyince Sakın Yardan Ayrılma” Türkan Şoray, Açlık Filmi’nin bahsedildiği dergiden kısa bir alıntı okuyayım derseniz.

“1974 yılında çekimleri Afyonkarahisar İncehisar ilçesi Seydiler Kasabası’nda (o tarihte köy) yapılan “Açlık” isimli film. Filmin kadın erkek ilişkilerine yeni bir bakış açısı getireceğini söyleyen yönetmen Olgaç “Filmi seyreden Anadolu köylüsünün kadına bakış açısı değişecektir.” demektedir. Yapımcılığını Funda Film-Fethi Oğuz’un, senaristliğini aynı zamanda yönetmen Bilge Olgaç’ın üstlendiği filmin müzikleri Yalçın Tura’ya ait. Hasretinle Yandı Gönlüm şarkısıyla tanıdığımız Seha Okuş’un unutulmaz türküleri eşliğinde zevkle seyredilen film 79 dk. uzunluğunda.” Hasan Özpınar, 4 Mart 2016, Kocatepe Gazetesi

Sadece filmlerde değil roman ve kitaplardaki musikide adınız geçiyor. Örneğin; “Turkish German Traffic in Cinema” adlı çalışmada.

“Tim Bergfelder, Erica Carter, Deniz Göktürk · 2020 · Performing Arts The song “Hasretinle Yandı Gönlüm” (My heart burnt with longing for you), composed for the film in folk-style by Yalçın Tura and sung by Seha Okuş”

‘Kuşlar Yasına Gider’ romanında adınız geçiyor. Güzel bir his değil mi?

"Dokuzuncu bölümden itibaren romanda belirtilen türkülerin ve türkücülerin sayısının arttığı görülür. Yazar anlatıcı, babasını Pamukkale Üniversitesi Araştırma Hastanesine götürmek üzere yol çıktığında Sivrihisar Kavşağı'na geldiği anda dikkatini tazelemek için, “her zamanki gibi yine türkü dinlemeye” başlar, ama bazılarını birazcık duyar, bazılarını da hiç duymaz. Bir ara “Buradan bir atlı geçti/Yarama bastı geçti” diyen Bekçi Bakır’ı duyar.

Bir ara Erkan Oğur'u, bir ara "Ben bir Yakup idim kendi halimde" diyen Kazancı Bedih'i, bir ara da "Seher vakti bülbül ağlar ekseri/Bülbülün gözyaşı deler mermeri" diyen Seha Okuş'un sesini duyar. Maymun Dağı'nın eteğindeki Çardak'a yaklaştığında da, "çok uzaklardan geliyormuş gibi şöyle hafifçe, "Cahildim dünyanın rengine kandım" diyen Neşet Ertaş'ın taşkınlığını ölçüsünde, ölçüsünü taşkınlığında bulan o güzel sesi" kulağına çalınır (Toptaş, 2016: 177).", Alev Önder – 'Kuşlar Yasına Gider' Romanında Postmodernizmle Geleneğin Buluşması 109 Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature] Gelenek ve Postmodernizm Özel Sayısı - Yıl 3, 2017 ISSN: 2458 - 8636

Bunları bilmiyordum. Çok mutlu oldum.

Seha Hanım, söyleşimizde Amir Ateş de geçiyor ve dediğiniz gibi kıymetli bir bestekârımız. İbrahim Bodur Vakfı'nın yayınladığı Hüseyin Top Hoca'nın yazdığı "Mevlânâ Neş'esinden Esintiler" kitabının ithaflar bölümünde Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre ile Amir Ateş arasında: "Rengigül Ural'a, Mevlâ'nın çiçeği hem gülün rengi, Gönül nağmesinin ritmi, âhengi" ifadeleriyle yer almaktan mahcup olduğum kadar çok mutlu olmuş, onur duymuştum. Böyle iki kıymetli bilim ve sanat üstadının arasında anılınca daha çok çalışmam gerektiğini düşünmüştüm.

Siz aile terbiyesi almış, zarif ve çalışkan bir kadınsınız. Sizi tebrik ederim.

Çok teşekkür ederim Seha Hanım. Sizin gibi kıymetli eğitmen bir İstanbul Hanımefendi'sinden takdir sözleri duyduğuma çok mutlu oluyorum. Şimdi Teşvikiye ve Nişantaşı'ndan kesitleri de paylaşmak istiyorum, izninizle.

"20. yüzyılın başından beri İstanbul'un en önemli adreslerinden birisi Maçka Palas'tı. Çoğu zaman, Abdülhak Hamit'in de yaptığı gibi, adres olarak sadece "bu binayı" bildirmek yetiyordu. Böyle bir adres şimdi önemli bir değişim yaşıyor. Bu hem adresin "kentle olan ilişkisi" için önem taşıyor hem de adresin "kendisi için"... Bu değişimin içinde geçmişe, güne ve geleceğe yansıyan bir kaç çeşit "sadakat" var: İnsanlar ve para arasında "aks" değiştiren-değiştiren oynak bir sadakat; yaşanmış anların, yaşantıların kutsal sınırı olan bir çeşit vahaya duyulan özlem dolu sabit bir sadakat; ama belki en önemlisi güzel bir geleceğe iman eden ümit dolu atak bir sadakat... Türk toplumunun "değişimin böyle bir anında" ne olup bittiğine ilgi duyması, dahası neye sahip olduğunu "bilmek isteği", insanı bu kentin geleceği için yeniden ümit ile kavuşturuyor." Bir Sadakat Hikâyesi: Maçka Palas, Ali Esad Göksel

Ve tabii burada yine arşivimde ve kaynak kitaplarımdan biri olan "Başkent Ankara'nın İnşasında Etkin Bir Mimar: Guilio Mongeri ve Yaşam Öyküsü"nden bildiğim, Sedat Hakkı Eldem, Arif Hikmet Koyunoğlu gibi kıymetli mimarlarımızı da yetiştiren İtalyan mimar Mongeri'yi de anmak gerekiyor. Bahsetmiş olduğunuz Ağaoğlu Evi de Sedat Hakkı Eldem'in projesi imiş. "Teşvikiye Camii'nin sırtlarında eski bir konağın temelleri üzerine inşa edilmiş" diye geçer "Salt Müzesi'nden Hikâyeler"de.

"Bu güzel bina da Mongeri'nin eseri: "Osmanlı İmparatorluğu ile İtalya Krallığı arasında gerçekleşen Trablusgarp Savaşı'nın (1911-1912) sürdüğü yıllarda bazı İtalyanlar ülkeden gönderilmiştir. Mongeri'nin de akademideki görevine ara verilmiştir.

Bu yıllarda Mongeri'ye savaş nedeniyle "sürgün edilen İtalyan kardeşlerinin" ihtiyaçlarına yönelik yardımda bulunduğu için Milano Belediyesi tarafından teşekkür belgesi gönderilmiştir." Damla Çinici, "Başkent Ankara'nın İnşasında Etkin Bir Mimar: Giulio Mongeri ve Yaşam Öyküsü" Ankara Araştırmaları Dergisi 2015, 3(1), 13-41 – Rengigül e-kitabı s.236

Bursa da sohbetimizde geçmişti.

"Mongeri'nin bilinen son yapısı Uluslararası Mimarlık anlayışının etkin olduğu yıllarda (1927-1938) tasarımı yaptığı Bursa'daki Çelik Palas Oteli ve Kaplıcası'dır (1935). Mongeri yapısında bu kez Art Deco ile birlikte, dönemin eğilimlerine uygun olarak Modern Mimarlık üslubunu benimsemiştir." Damla Çinici, "Başkent Ankara'nın İnşasında Etkin Bir Mimar: Giulio Mongeri ve Yaşam Öyküsü", Ankara Araştırmaları Dergisi 2015, 3(1), 13-41 – Rengigül e-kitabı, s. 442

General Ali İhsan Sâbis de.

"Birinci Cihan Harbinin ve İstiklâl Savaşının ordu kumandanlarından, 9'uncu devre Afyon milletvekili emekli General Ali İhsan Sâbis kısa bir rahatsızlığı müteakib dün sabah saat 5'te Nişantaşı'ndaki evinde vefat etmiştir. Cenazesi yarın (Çarşamba günü) Teşvikiye İhlamur Sok. 4 numaradaki evinden alınarak öğlen namazını müteakib Asri mezarlıktaki ebedi istirahatgâhına tevdi olunacaktır. Hal tercümesi..." Cumhuriyet, 10.12.1957, Salt Araştırma Arşivi

Ali İhsan Sâbis Paşa'dan Hıfzı Topuz "Bir Zamanlar Nişantaşı'nda" kitabında bahsetmiş. Ahmet Ağaoğlu, Süreyya Ağaoğlu'ndan da. Ahmet Ağaoğlu ile ilgili kısa bir detayı okuyayım derseniz.

"Bu kitapta, Cumhuriyet döneminin ilk Anayasası olan 1924 Anayasası'nın yapımında bizzat yer almış, sonra da 1925'te açılan Ankara Hukuk Mektebinde Hukuk-ı Esasiye (Anayasa Hukuku) dersleri vermiş olan Ahmet Ağaoğlu'nun (1869-1939) ders notları tarihsel ve entelektüel bağlamıyla ele alınıyor. Ahmet Ağaoğlu'nun 1925-6 akademik yılına ait birinci sınıf ve 1926-7 akademik yılına ait ikinci sınıf Hukuk-ı Esasiye ders notları, şimdiye kadar yalnızca Osmanlıca bilenlere açıktı. Devletin yapısı, güçler ayrılığı, egemenlik, özgürlükler gibi temel konularda dünyadan karşılaştırmalı örneklerle işlenmiş bu ders notlarının yaygın dolaşımında bulunmaması bir eksiklikti. Bu kitap, söz konusu eksikliği gidermeyi amaçlıyor. Ağaoğlu'nu 1930, yani Serbest Fırka dönemi ve sonrasında yazdıklarıyla tanıyanlar için 1926-7 Hukuk-ı Esasiye notları iyi bir yeniden düşünme vesilesidir.

Diğer yandan Ağaoğlu'nun dersleri, Türkiye'de Takrir-i Sükûn dönemine denk geldiğinden, okuyucular, derslerde işlenen konuların bu siyasal bağlamda hayli ilginç olduğunu fark edeceklerdir. Kısacası, sözlük, kaynakça ve 1924 Anayasası (Kanun-ı Esasi Encümeni teklifi, Anayasa metni, 1945 versiyonu ve 1952 versiyonu) metniyle birlikte bu kitap yalnızca Ağaoğlu'yla ilgilenenler için değil; hukuk ve hukuk tarihi, yüksek öğretim tarihi, siyaset bilimi araştırmacıları ve nihayet erken Cumhuriyet dönemiyle ilgilenenler için de verimli bir kaynak olacaktır. Osmanlıca metinleri derleyen, transliterasyonunu yapan, ders notlarını tarihsel ve entelektüel bağlamıyla tartışan Yrd. Doç. Dr. Boğaç Erozan, İstanbul Bilgi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir.", "Ahmet Ağaoğlu ve Hukuk-i Esasiye Ders Notları (1926-1927)", RE Books Arts Rengigül Ural Kitaplığı

“30 Ağustos 1924'te Dumlupınar'daki Meçhul Asker Anıtı'nın temel atma törenine basını temsilen davet edilen kişi, Ahmet Ağaoğlu'dur. Ağaoğlu'nun Malta'dan kurtarılışının kendisinde bıraktığı derin etkinin de tesiriyle Atatürk'e hissettirdiği yakınlık, Ankara'dan trenle Dumlupınar'a doğru gelirken söylediği aşağıdaki sözlerden anlaşılabilir: Dumlupınar'a giderken Türklüğü, beni, ailemi, kurtarmış olan muazzam bir vakıanın cereyan etmiş olduğu mukaddes bir yeri ziyâret etmeye giden bir müminin ihtisasını duyuyorum. Dumlupınar'da Türklük yeniden teessüs etmiştir. (Tuncel 1972:21)“ Ahmet Ağaoğlu ve Hukuk-i Esasîye Ders Notları (1926-1927), Hazırlayan: Boğaç Erozan, Koç Üniversitesi Yayınları. Aynı kitaptan öğrendiğim; “Siyasî kariyeri kısa sürede İttihat ve Terakki'nin en üst organlarına yükselecek kadar ilerlemiştir. 1914-1918 arası Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında Karahisar-ı Sahip (Afyonkarahisar) milletvekili olarak görev yapacaktır.” Bu süre içinde Meclis-i Mebusan'da yaptığı konuşmaların Meclis tutanak listesi için bkz. Ayşe Gün Soysal, Ahmet Ağaoğlu (1869-1939):The Life and Thought of a Turkish Nationalist during 1908-1918, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 1995,s.162-4.”

Rengigül Hanım'ın büyüdüğü konak ile ilişkili olan önemli ressamımız Naile Akıncı Hanım 1935 yılında Nişantaşı Kız Ortaokulu'na başlamış. Siz tabii o zaman henüz iki yaşındasınız. Doğup Büyüdüğüm Nişantaşı ve Teşvikiye'den çok kısa bir kesit takdim etmek istiyorum size Seha Hanım.

“22 Temmuz Cumartesi gecesi ve ertesi sabah, Levent'teki çalışma odamda ilgili kitapları incelerken çok güzel bir sürprizle karşılaştım. Önce Müfit Ekdal'ın kitaplarını taradım. Zira Dr. Müfit Ekdal, babasından itibaren yaşadığı, bildiği Kadıköy'ü, konaklarını, yaşamını aktarmaktaydı kitaplarında. Sanıyorum babam ile de tanışmış, görüşmüşlerdi ki babam Müfit Bey'in telefonunu yazmış bir kitabının içine. Sonra Prof. Dr. Yıldız Demiriz'in kitaplarını tekrar gözden geçirdim. Yıldız teyzenin bir kitabında 1938 yılında çekilmiş Nişantaşı Kız Ortaokulu'ndaki Resim öğretmeni İhsan Rıza Hanım ile öğrenciler fotoğrafı crop'lanmıştı. Bir heyecanla Naile Hanım'ın kitabından aklımda kalan fotoğrafa baktım ki fotoğraf aynı fotoğraf. Bu mutlulukla; “Kıymetli anneniz Naile Akıncı, Prof. Dr. Yıldız (Demiriz) teyzenin Nişantaşı Kız Ortaokulu'ndan sınıf arkadaşı. Resim öğretmeni İhsan Rıza Hanım. Aynı fotoğraf bana hediye kitabında var. Demiriz ailesi, Prof. Dr. Hüsnü Demiriz babamın çok yakın arkadaşı idi. Eşi Ümran teyze de Nişantaşılı idi. Oğlu Prof. Dr. Mete Demiriz çocukluk arkadaşım. Halası Yıldız teyze vefat ettiğinde bana kitaplarını hediye etti Mete, babası Hüsnü amcadan yadigâr botanik ile ilgili mühür ile. Hayat ne ilginç. Nur içinde yatsınlar” ifadelerimi Cengiz Akıncı Bey ile paylaştım. Cengiz Bey'in; “Rengigül Hanım nazik paylaşımınız için çok teşekkür ederim. Evet, hayat çok ilginç tesadüflerle dolu; Müze Gazhane'deki sergi 4 Nisan'da açıldı. Ben açılıştan sonra, bazı çok değerli dostlara refakat etmek üzere 6 - 7 kez sergi salonuna gittim. Ve inanın her gittiğimde, annemi çeşitli yıllarda ve vesilelerle tanımış olan, sergiyi gözleri dolu dolu ziyaret eden ve “çok duygulandım” diyen birçok ziyaretçi ile muhatap oldum. Rahmetli gerek öz annesi, gerekse kendisine anne diye hitap ettiği babasının ikinci eşinden aldığı çok sağlam Çerkes terbiyesi gereği; gerçekten nazik, kibar, çok ketum, alçak gönüllü, zarif bir kadındı. Nişantaşı Kız Ortaokulu'nda birlikte okuduğu sınıf arkadaşları arasında dostunuz Yıldız Hanım'ın dışında, Helavet Baban (Yaşar Kemal'in ikinci eşi Ayşe Semiha Baban'ın annesi, ayrıca dönemin ve okulun çok sıkı İngilizce öğretmeni Nesteren Hanım'ın kızı) ve ünlü sinema ve tiyatro sanatçısı Lale Oraloğlu da bulunmaktadır. Aynı dileklerle, iyi bir hafta sonu geçirmenizi dilerim” ifadeleri beni daha da mutlu etti.

“Görsel ve Ruhsal Olana Retrospektif Bir Bakış” başlığı altında Doç. Dr. Ebru Nalan Sülün, “Neden Kendilik?”i Heidegger’e atıfta bulunarak “Hayata dair yaşam direnci ve Eyüp”e dikkat çekiyor. “Yaşamı, Eğitim Süreci ve Tanıklıklar”da “Nişantaşı Kız Ortaokulu’ndaki resim öğretmeni Sanayi-i Nefise’nin ilk kız öğrencilerinden İhsan Rıza Hanım’ın teşviki ile Güzel Sanatlar Akademisi’ne girmeye karar verir” ifadelerine doğma büyüme bir Nişantaşılı olarak mutlu oluyorum. Bildiğim Teşvikiye ve Nişantaşı gözlerimin önünden geçiyor. Zaman zaman da yazılarımda bahsediyorum. Nazım Paşa’nın torunu kıymetli Nazım Bey ile bir yemekte konu Teşvikiye’ye gelmişti. “Dikkat ederseniz eski sakinler çoğunlukla Saray bağlantılı aile köklerinden gelir Teşvikiye’de” demişti. Anneme de Rengigül Hanım’ın kitabı yazılırken “Neden Amiral Bristol’de doğdum?” diye sorduğumda “Evimize yakındı, temiz paktı” diye doğal bir cevap vermişti. Bir mahalle kültürü, yaşamı vardı. Nerede oturuyorsanız orada doğar, o okullarda okurdunuz, ama şöyle de bir güzel özellik vardı. Güler Yaltırık’ın ifadeleriyle doğum: “İlk aklıma gelen; Amerikalı hemşireler. Amerikan sisteminde kurulmuş “nurse”ler yâni hemşireler okulu vardı. Oradaki hemşireler hepimize bakıyordu. Dr. Ayhan Tunak, bizim doktorumuzdu. Genç, dinamik, akıllı bir hocaydı. Çok da güzel doğurttu. Dört aylık hamile iken gitmeye başladım. Eşinin ailesi Çerkes idi. Güzellik kraliçesi Keriman Halis’in annesi, kayınvâlidesiydi. Tavsiye üzerine doktorumuz olmuştu. “Biz, Amerikan Hastanesi’nde doğurmak istiyoruz.” dedik.” Yani bir Çerkes bağlantısı hiç de tesadüf değildi ve bunu annesini çok sevip sayan, “İzniniz olursa annemin adını vermek istiyorum” diyen ilk sinemacılardan Haydar Sarıali dedem organize etmişti.

“Basından Yansımalar - XV. Rengigül Yaltırık Ural, güncelkadın.com.tr
Artık anılarda yaşamakta olan eski İstanbul’un en mutena semtlerinden birinde, Nişantaşı’nda doğan ve köklü bir aileye mensup, saygın bir İstanbullu hanımefendi konumundaki yazarın; aynı semtte çocukluk, gençlik, öğrenim yaşamı geçen ve değerli yazarla aralarında ortak bir çok sosyal, kültürel ve ailevi bağlar bulunan, ressam Naile Akıncı’nın, yaşamı ve sanatı hakkında yaptığı alışılmışın dışında ve tek kelime ile tanımlamak gerektiğinde "sıra dışı" bir araştırma ve değerlendirme yazısı. Mezkur yazının bütünü incelendiğinde; Cumhuriyetin ilk yıllarında ve Atatürk Devrimlerinin art arda gerçekleştiği 1930’lu yıllarda, ülkemizin kültür ve sanat yaşamına damgalarını vuran Ressam İhsan Rıza Hanım, dönemin efsanevi İngilizce öğretmeni Nesteren Sadık Aygen Hanım (Yaşar Kemal Gökçeli’nin eşi Semiha Baban Gökçeli’nin anneannesi), İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümünü bambaşka bir konuma sokan Naile Akıncı’nın hocaları, ressam Leopold Levy ve onun Fransa’da yaşasaydı Picasso düzeyinde bir ressam olurdu dediği ressam Zeki Kocamemi ile, Prof. Dr. Faik Yaltırık ve Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı gibi Cumhuriyet döneminde iz bırakan saygın bilim insanlarıyla birlikte; Atatürk nesline mensup olan ve mutlu süreçte Nişantaşı Kız Ortaokulunda, aynı sınıfta eğitim alan; ressam Naile Akıncı ve Lale Oraloğlu gibi sıra dışı sanatçılar, Prof. Dr. Yıldız Demiriz gibi bir bilim kadınıyla birlikte; yakın tarihimizde gerçekleşen menfur bir suikast sonucunda yaşamını yitiren ve Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde yetişen değerli bir devlet adamı konumunda olan Adliye Nazırı Nazım Paşa ve ailesi hakkında verdiği özlü ve kapsamlı bilgiler de yer almaktadır.
Rahmetli annemin sanatsal bibliyografisinde çok özel bir yeri olacak işbu değerli yazı nedeniyle, araştırmacı - yazar sayın Rengigül Yaltırık Ural’a kalbi teşekkürlerimi sunarım.” Av. Cengiz Akıncı, 30.7.2023

Cengiz Akıncı Bey, İRHM'ye AR+I 700 sergisinin davetiyesini zarafetle gönderdiğinde çok mutlu oldum. Davetiye şöyle:

Lale-Cengiz Akıncı tarafından İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'ne bağışlanan koleksiyonun ilk bölümünden hazırladığımız AR+I 700 sergisinin açılışını onurlandırmanızı dilerim.

Rektör Prof. Dr. Handan İnci Elçi

1 Eylül 2023, 18.00, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, Geçici Sergi Salonu

Utku ve Hazal, beni Galataport içinde yer alan müzedeki sergi açılışına götürdüler. Çok duygulandım. İRHM'ye tarihinin en kapsamlı (Naile Akıncı'nın da eserlerinin içinde olduğu 700 eserden oluşan) koleksiyon bağışı Cumhuriyetimizin 100. Yılı dolayısıyla hibe edildi. Atatürk'e ve Cumhuriyetimize ve sanatçı bir anneye verdikleri önemi içeren konuşmaları ile Lale ve Cengiz Akıncı bence örnek alınması gereken bir çift. Gözlerim dolmuştu sergide, yazarken de doldu. Bir de Naile Akıncı Bursu duyurusu yapıldı ve kazanan genç hanımın mutluluğunu yaşadık. Sergide Utku, Semiha (Baban) Hanım'ı görmüş. "Sana sürprizim var" diyerek yanına götürdü. Sarıldık ve duygulu konuşmalar yaptık. Bu ulvî sergiyi detaylarıyla kaleme alacağım, Osman Hamdi Bey'in ruhunu da şad ederek.

"Katman Katman Suadiye Çatalçeşme - Ahmet Cevdet Paşa'dan Salâh Birsal'e, Fikret Kızılok'a" başlığı ile bir yazı hazırlıyorum. Size bir detay okumak isterim izninizle.

"Hadi, yeniden Baytar Ahmet Ef. Sokağı'ndan yukarı çıkıp Rumeli Caddesi'ne dönelim. Sağ köşede 1950 yıllarında yapılmış 9 katlı bir apartman vardır ki bu, daha önceleri, Nişantaşı Erkek Ortaokulu'nu barındıran 3 katlı yıkıldım, yıkılacak tahta bir yapıdır. Bu entipüften ortaokul pek çok ünlü öğrenciye barınak olmuştur. Milliyet Gazetesi köşe yazarı Hasan Pulur, karikatürcü Semih Balcıoğlu ile tiyatro oyuncusu Metin Serezli burada okumuşlardır ki Salâh Birsal onlara üç yıl (1943-1946) Fransızca öğretmemişse de Fransızca öğretmenliği yapmıştır. Kemal Bisalman da bu okulda birkaç ay Birsal'in öğrenciliğinde bulunmuştur. Karikatürcü Ferruh Doğan ile film yıldızı Ayhan Işık da ortaöğrenimlerini burada görmüşlerdir. Birsal onlara da birkaç ay Türkçe dersi meşketmiştir. Okulun öbür öğretmenleri arasında Rifat Ilgaz da vardır. O da burada hemen hemen aynı yıllarda bulunmuştur. Film yıldızlarımızdan bir başkası, Muzaffer Tema da 1945 yıllarında, bir iki yıl okulun müzik öğretmenliğini yüklenmiştir. Gelelim Tanburi Dürri Turan'a. O da burada Türkçe öğretmeni olarak boy gösterir. O yıllarda minarelerden işitilen Türkçe ezan Dürrü Turan'ın bir bestesine göre okunur. Elliye yakın şarkı da bestelemiş olan Hazret «Bir sitemin zehriyle içimden yaralandım» ile «Vuslat-ı canana erişmiş gönül» şarkılarını da o yıllarda patlatmıştır." Salah Birsal, "Halleyi Kim Kurtarır"

Beyoğlu anlarınıza izdüşüm Beyoğlu'ndan kesitler de hoşunuza gider sanırım.

"Beyoğlu'na kravatsız çıkamazdık. 1945'ten, II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyanın en meşhur solistleri İstanbul'da konserler vermeye geldiler; Tibo, Korto, Viseling, Zerialda... gibi. Konserler, Saray Sineması'nda olurdu. 1930'larda adı Glorya idi. Etoile, Alkazar, Melek Sineması da vardı. Saray Sineması özellikli idi. İstanbul çok küçüktü, konserlere gidenler mahdut kişilerdi. Konuşulmasa bile bir göz aşinalığı olurdu. Mavi saçlı bir hanım vardı. "Yine gelmiş, locada oturuyor." denirdi." Dr. Ercüment Atabay, Teşvikiye, 2013 - 2017 – Rengigül e-

“Beyoğlu bölgesinde Batılılaşmanın etkisiyle birkaç otel inşa edilmiştir. 1930’larda İstanbul’un az sayıdaki otelleri hemen hemen hepsi Beyoğlu bölgesindedir. Otel olarak tasarlanan ilk yapı 1891 yılında açılan Londra Oteli’dir. Londra Oteli’nden sonra açılan oteller; Pera Palas, Tokatlayan, Büyük Londra, Bristol, Novotni, Hıdivyal Palas, Etranje, Turing Palas, Emperyal, Park Otel olarak sıralanmaktadır (Çilli, 2009).” İstiklal Caddesi ve Mekânsal Dönüşüm: Han Yapıları, Sinem Koç

Amaroza daha çok Osmanlı döneminde, sonra Cumhuriyet’in başlarında da kullanılan bir tür ipekli kumaş imiş ve çatma, kadife gibi yumuşak, ipeksi bir dokusu varmış. Çatmayı biliyordum, ama amaroza’yı sizden öğrendim. Amaroza çağrışımı ile arşivimdeki 1956 yılına kadar Beyoğlu’nda var olan firmalardan bahsedeyim izninizle Seha Hanım.

CKM – Cevat, Hacı Resul (kumaşçı), Eskinazi (Mme Ester) (çamaşır, örtü), Diamanstein (kürkçü), Mondel (kürkçü), Paçikakis, Tanca, Aris, İsmail Kemal (pabuç), Muzaffer (terlikçi), Mme Emilia, Katya (şapkacı). Ekrem Yeğen. Şişman Yanko, Elit (tuhafiyeci), Zakariodis, Kelebek özel (iç çamaşırı), Zara (erkek eşyaları), Kolaro (eşarp, kravat v.s. kaliteli erkek eşyası), Terzi İzzet (erkek terzisi), Orozdibak (bonmarşe), Franguli, Alyanak (beyaz çamaşır işleme), Bakel, Lazaro Franco (döşemelik), Selahattin Refik (mobilya ve antika), Psaldi (mobilyacı), Kifiyoti (lake mobilya), Saran (kuyumcu), Karan (kuyumcu), Hayık (gümüşçü), Kelepir (gümüşçü), Hayık (kuyumcu), Karako (züccaciye), Degujist (züccaciye kristal antika v.s.) Terzi: Mme Sara, Lutufyan, Fegara, Concitta, Maksut. Stangali, Calibe Hanım, Teolar, Lütfiye Arıbal. Enver Baki. Leon, Markiz, İnci (pastane), Abdullah Efendi, Pandelli, Liman (lokanta), Asmalı mescit: Lambacı Rus Madam, Rönesans, Portakal, Haşet kitapçı, Krikor aynalı pasajda düğmecisi, İpeker, Hacı Resul (kumaşçı), Marcel (çantacı), Yorgancı, Mavrumati (kuyumcu), Japon pazarı oyuncakçı.

Tiyatro ve sinemalara abiniz Adli Bey ile gittiğinizde mutlu olduğunuzu konuşmuştuk söyleşilerimizde. Kısa bir kesit okumak isterim size, anılarınız da canlanır yine.

“Cumhuriyet’in ilanı sadece siyasal düzeni değiştirmemiş, Osmanlı’nın 600 yıllık sanat ve kültür hayatını da yeniden yapılandırmıştır. Türk tiyatrosu, Tanzimat’la başlayan Batılılaşma serüvenine bu dönemde devam etmiş ve bu doğrultuda gelişim göstermiştir. Yerli oyun yazarlarının yetişmesi, oyunculuktaki yeni yönelimler, tiyatro eğitimi, ödenekli ve özel tiyatroların bütçe sorunları, nitelikli tiyatro seyircisinin oluşturulması ve sayısının artırılması Cumhuriyet tiyatrosunun temel meseleleri olmuştur. Bu dönemde İstanbul, tiyatro sanatının merkez şehri olma konumunu sürdürür. II. Meşrutiyet Dönemi’nden kalma tiyatro toplulukları çeşitli adlar altında bir araya gelerek oyunlarını; Fransız Tiyatrosu, Ferah Tiyatrosu, Odeon Tiyatrosu gibi sahnelerde sergilemeye devam ederler. Bu toplulukların başlıcaları; İstanbul Operet Heyeti, Hale Opereti, Benliyan Operet Kumpanyası, Yeni Operet Heyeti, İstanbul Şehir Opereti’dir. 1927’den sonra ise Cemal Sahir Opereti, Muhlis Sabahattin’in (ö. 1947) yer aldığı Şark Operet Heyeti ve Asri Operet gibi topluluklar da müzikli oyunlar ve operetler sahneye koyarlar. Naşit’in geleneksel ortaoyununu sahnelerle taşımasıyla oluşan tuluat tiyatrosu bir süre daha yoluna devam ederken Kel Hasan ve İsmail Dümbüllü (ö. 1973) ortaoyunu geleneğini vefatlarına kadar devam ettireceklerdir. Türk tiyatrosunun en eski ve varlığını bugün de hâlen devam ettiren tek kurumu 1914 yılında kurulmuş olan Darülbedayi, yani İstanbul Şehir Tiyatroları’dır. Sadece Darülbedayi’nin tarihi bile Türk tiyatrosunun önemli bir kısmına kaynaklık eder.

Dönemin İstanbul Şehremini Cemil [Topuzlu] Paşa'nın (ö. 1958) çabalarıyla tiyatro adamı André Antoine'nin (ö. 1943) Fransa'dan İstanbul'a davet edilmesiyle temelleri atılan Darülbedayi, Cumhuriyet İstanbul'unun ilk ödenekli tiyatrosudur. Ancak II. Meşrutiyet Dönemi'nden devralınan maddi sıkıntılar, kadın oyuncuların sahneye çıkma sorunu, sanatçılar arasındaki anlaşmazlıklar, nitelikli bir tiyatro seyircisinin olmayışı Cumhuriyet'in ilk yıllarında Darülbedayi'yi dağılma ve kapanma tehlikesiyle karşı karşıya getirir. 1924-1925 yıllarında "Darülbedayi can çekiyor!" diye basında haberler çıkmaya başlamıştır. Darülbedayi'nin kaderi Muhittin Üstündağ'ın 1926 yılında belediye başkanı olmasıyla değişir.

Rusya'da tiyatro incelemeleri ve çalışmaları yapmış olan Muhsin Ertuğrul (ö. 1979), Darülbedayi'nin başına getirilir. 1927-1930 yılları arası Darülbedayi'de toparlanma ve düzenli bir kurum olma çabaları hâkimdir. Muhsin Ertuğrul göreve başlar başlamaz Batı tiyatrosunun kötü örneklerinden yapılan uyarlamalar yerine tiyatro tarihinin önemli yapıtlarını sahne üstüne taşır. Yerli oyun yazarlarını teşvik eder. 1930 yılında Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen yeni Belediyeler Kanunu ile Darülbedayi doğrudan doğruya belediyeye bağlanır, kurumsallaşır ve 1934 yılından itibaren de resmen İstanbul Şehir Tiyatrosu olarak anılmaya başlanır. 31 Temmuz 1923 günü Darülbedayi sanatçılarının İzmir'de Mustafa Kemal'e verdikleri temsilde Bedi Muvahhit'in (ö. 1994) de rol alması, Cumhuriyet sonrası Türk kadınının sahneye çıkmasına öncülük eder. Neyyire Neyir (ö. 1943), Cahide Sonku (ö. 1981), Şaziye Moral (ö. 1985), Perihan Tedü (ö. 1992), Gülistan Güzey (ö. 1987) Türk tiyatrosunun kadın oyuncularını olarak İstanbul sahnelerinde boy gösterirler. 1930'lu yılların Darülbedayi oyuncuları, aynı zamanda kurumun efsanevi kadrosu olarak da belleklerde yerini alır. Bunlar; Ahmet Muvahhit (ö. 1927), Küçük Kemal, Raşit Rıza (ö. 1961), İ. Galip (ö. 1974), Behzat Butak (ö. 1963), Hazım Körmükçü (ö. 1944), Vasfi Rıza (ö. 1992), Muammer Karaca (ö. 1978), daha sonra Sami Ayanoglu (ö. 1971), Talat Artemel (ö. 1957), Hadi Hun (ö. 1969), Ercüment Behzat (ö. 1984), Abdurrahman Palay (ö. 2002) ve İsmet Ay (ö. 2004) gibi sahnelerimizin unutulmaz isimleridir.

1930'lu yıllar çocuk tiyatrosu çalışmalarının da başladığı yıllardır. Muhsin Ertuğrul, Rusya'da bulunduğu sırada Moskova Çocuk Tiyatrosu'nun çalışma düzenini gözlemleme fırsatı bulmuştur. 1 Ekim 1935'te Tepebaşı Tiyatrosu'nda M. Kemal Küçük'ün kaleme aldığı İlk Tiyatro Dersi oyunuyla çocuk tiyatrosu fikri hayata geçer. 1930'lu yıllar Darülbedayi'nin müzikli oyunları sahneler taşıdığı yıllardır. Muhsin Ertuğrul'un geniş seyirci kitlelerine ulaşmak ve tiyatroyu sevdirmek amacıyla geçici olarak benimsediği "operet" türü sayesinde sahneler Ekrem ve Cemal Reşit Rey Kardeşlerin, Lüküs Hayat (1933), Deli Dolu (1934), Saz Caz (1935), Maskara (1936), Hava Cıva (1937) eserlerini kazanır. Aynı yazarlar Adalar (1934), Alabanda (1941), Aldırma (1942) isminde revüleri de kaleme alırlar. Ayrıca Muhlis Sabahattin'in Ayşe, Çaresaz, Gülfatma operetleri bu dönemin ürünleridir. Bu eserler seyirciyi salonlara çekerken dönemin eleştirmenleri Darülbedayi'nin operet gibi hafif oyunlar oynamasını eleştirirler. 1930 senesinde bir ilk daha gerçekleşir ve Türkiye'nin ilk tiyatro dergisi olan Darülbedayi okuyucularla buluşur. Daha sonraları Türk Tiyatrosu ve Şehir Tiyatrosu adlarını alan derginin yayımı bugün de sürmektedir. 1935 senesine gelindiğinde İstanbul Şehir Tiyatrosu; Tepebaşı Tiyatrosu'nda dram ve komedi, Fransız Tiyatrosu'nda operet, Tepebaşı Asri Sinema'da çocuk tiyatrosu olmak üzere üç ayrı sahnede temsiller vermektedir.

Muhsin Ertuğrul, seyirci azlığı nedeniyle neredeyse haftada bir yeni oyun çıkarmak zorunda olan kurumun temsil sayısını artırma yolunda “3 defadan 100 defaya” sloganıyla bir kampanyaya girer ve Reşat Nuri Güntekin’in Yaprak Dökümü oyunu, 1943-1944 sezonunda 100. temsili aşan ilk yerli oyun olur. 1945-1946 sezonunda ise, Edmond Rostand’ın Cyrano de Bergerac’ı 105 temsile ulaşan ilk çeviri oyun olacaktır. 1946 yılında dönemin İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar’ın temelini attığı Açık Hava Tiyatrosu, bir yıl gibi kısa bir sürede bitirilerek Muhsin Ertuğrul’un yönettiği Kral Oidipus ile açılır. 1949’da Muhsin Ertuğrul, Ankara Tatbikat Sahnesi ve Devlet Tiyatrosu’nun başına geçerek kurumdan ayrılır. Bu ayrılığın hemen sonrasında belediye meclisinin hazırladığı yeni yönetmelikle oyuncular arasında huzursuzluklar baş gösterir. Bu yönetmelik gereğince 1952 yılında hangi oyunların oynanacağına karar veren bir “edebî heyet” oluşturulur.

Yine aynı yıl İstanbul Şehir Tiyatrosu’nun başyönetmenliğine Alman dışavurumculuğunun temsilcisi yönetmen ve sahne tasarımcısı Max Meinecke getirilir. Onun döneminde Şehir Tiyatroları’nın repertuarında yerli oyunların sayısı azaltılmış, buna karşılık Eminönü ile Beyoğlu’nda iki yeni sahne açılmıştır. 1950’li yılların sonuna gelindiğinde İstanbul Şehir Tiyatrosu Haldun Taner’in ifadesiyle “çürümüş bir tekne” konumundadır ve yeniden ayağa kalkabilmesi için “gençlik aşısına” ihtiyaç vardır. Kamuoyunun ve sanatçıların da desteğiyle 1959 yılında Şehir Tiyatroları’nın başına yeniden Muhsin Ertuğrul getirilir. İlk iş olarak tiyatroyu geniş kitlelere ulaştırabilmek için 1960’ta Kadıköy Tiyatrosu, 1961’de Üsküdar ve Fatih tiyatroları, 1962 yılında da Zeytinburnu Tiyatrosu ile Rumelihisarı surları içindeki yazlık tiyatro açılır. Bunlardan Saraçhane başındaki Fatih Tiyatrosu, Reşat Nuri adıyla ve Doğancılar semtindeki Üsküdar Tiyatrosu, Musahipzade Celal adıyla bugün de gösterilerine devam eden sahnelerdir. Zeytinburnu temsillerinden ise daha sonra vazgeçilir.

Muhsin Ertuğrul, gençleri tiyatroya çekebilmek için öğrenci gösterimleri yapmış, bilet fiyatlarında indirim gitmiştir. Dönemin genç oyuncularını çevresine alarak tiyatroya yeni bir soluk getirmeyi amaçlayan Muhsin Ertuğrul, bu amaçla; Ayla Algan, Beklan Algan, Genco Erkal, Tunç Yalman, Şirin Devrim, Engin Cezzar, Nüvit Özdoğru, Zihni Küçümen, Ergun Köknar, Çetin İpekkaya, Güngör Dilmen, Mengü Ertel, Duygu Sağıroğlu gibi isimleri Şehir Tiyatroları’nın bünyesine katar. Yine bu dönemde Şehir Tiyatrosu’nun repertuarında Aziz Nesin, Çetin Altan, Cahit Atay, Melih Cevdet, Oktay Rifat, Recep Bilginer, Orhan Asena, Adalet Ağaoğlu gibi genç Türk yazarların oyunlarına da yer verilir.

1964 senesinde Bertolt Brecht’in Sezuan’ın İyi İnsanı oyununun temsili esnasında tiyatroya saldırılır, sanatçılar tartaklanır, afişler yırtılıp camlar kırılır. Sıkıyönetim tarafından sakıncalı bulunan oyun, daha sonra bilirkişi incelemesiyle aklanır. Ancak gelişmeler bununla sınırlı kalmaz, 1965’e gelindiğinde Oppenheimer Olayı oyununda da benzer durumlar yaşanır. Haldun Taner’in Eşeğin Gölgesi oyunu önce mahkeme kararıyla yasaklanır, ardından oyunun oynanmasına izin verilir. Çetin Altan’ın oyunlarını sahnelediği gerekçesiyle Muhsin Ertuğrul’a tahkikat açılır. Şehir Tiyatrosu’na uygulanan politik baskılar giderek artar. Son olarak Milli Eğitim Bakanlığı “başrejisörlük” kadrosunu kaldırır ve Muhsin Ertuğrul görevden alınır. Yetenekli genç sanatçıların bir bölümü istifa ederler. “Türk Tiyatro Yazarları Derneği” bir bildiri yayımlayarak bundan sonra oyunlarını Şehir Tiyatroları’na vermeyeceklerini belirterek boykota giderler.¹

1967-1974 yılları arasında Şehir Tiyatroları'nın yönetiminde Vasfi Rıza Zobu vardır. Bu dönemde yerli oyunların oynanmasına ve genç yazarların eserlerinin desteklenmesine ara verilmiş, nitelikli oyunlar repertuvarlarda yer alamamıştır. Özdemir Nutku, 1970'li yılların başındaki Şehir Tiyatrosu için “yorumsuz, kişiliksiz, ne yaptığını bilmeyen, şaşkınlık içinde bir tiyatro”² yorumunu yapar. Bu arada 1969'da belediye tarafından Harbiye'de yeni bir tiyatro binası inşa edilir. Böylelikle Darülbedayi döneminden itibaren kullanılan Tepebaşı Dram (Petits-Champs) Sahnesi kaderine terk edilir ve kısa zaman içinde de bina yanarak tamamen kullanılmaz hâle gelir. 1974 yılında “istenen huzurun bir türlü sağlanamaması” nedeniyle Vasfi Rıza görevinden istifa eder ve genel sanat yönetmenliğine yeniden Muhsin Ertuğrul getirilir. Muhsin Ertuğrul'un fikrinde eskiden olduğu gibi genç sanatçılarla geniş halk kitlelerine ulaşmak, tiyatroyu indirimli gösterilerle parklara, spor salonlarına, stadyumlara, kahvelere taşımak vardır. Ancak genç sanatçılar artık merkezî yönetim yerine, yerinde yönetim anlayışıyla semt tiyatrolarına özerklik istemektedirler. 1976'da İstanbul Şehir Tiyatrosu, yürürlüğe giren yeni yönetmelikle beş bölüme ayrılır. Genel sanat yönetmeninin yetkilerinin kaldırılmasıyla Muhsin Ertuğrul bir kez daha Şehir Tiyatrosu'ndan ayrılır. Semt tiyatrolarının başına Beklan Algan, Başar Sabuncu, Hamit Akınlı, Burçin Oraloğlu ve Ergin Orbey atanır. Ancak politik çatışmalara daha fazla dayanamayan bu yönetmenler de istifa etmek zorunda kalırlar. 1978-1980 yılları arasında Şehir Tiyatrosu'nun başında Hayati Asilyazıcı vardır. Semt tiyatrolarının sanat yönetmelerini yeniden seçen, genç oyuncularını kurumun kadrosuna katan Asilyazıcı dönemi de 1980 askerî darbesiyle son bulur. Özgürlüklerin yasaklandığı bir döneme girilir. Vasfi Rıza Zobu yeniden Şehir Tiyatrosu'nun başına getirilir. Tekrar merkezî yönetim sistemi kabul edilerek semt tiyatroları bir bir kapatılır, yönetmenlerin yetkileri kısıtlanır. Tiyatroda görev yapan sanatçı ve yazarların büyük bir kısmı görevden alınır. Şehir Tiyatrolarının kuruluşunun 70. yılında kurumun başına Devlet Tiyatrosu başdramaturgu ve genel sekreteri Gencay Gürün getirilir.

12 Eylül döneminin giderek güç kaybetmeye başladığı 1984'ten 1994'e kadar Gencay Gürün'ün yönetiminde Şehir Tiyatrosu, iç huzurunu yeniden kazanır. Kaybettiği seyircisini tekrar kazanmak için Muhsin Ertuğrul'un da başvurduğu yöntemle repertuvarında müzikallere ve operetlere yer verilir. Bu amaçla Rey Kardeşlerin Lüküs Hayat opereti bu sefer Haldun Dormen yönetiminde ve Suna Pekuysal, Zihni Göktay, Sezai Altekin, Alev Gürzap gibi sanatçıların unutulmaz performanslarıyla yeniden sahnelenir. Bugün hâlen gösterimi devam eden Lüküs Hayat, Şehir Tiyatrosu'nun efsanevi oyunları arasında yerini alır. Bu dönemde Zuhâl Olcay, Cihan Ünal, Neco gibi kurum içi ve dışı sanatçıların bir araya geldiği Evita gibi müzikaller, Bilgesu Erenus'un Misafir, Murathan Mungan'ın Taziye, Ferhan Şensoy'un yeni bir yorumla sahneye koyduğu Keşanlı Ali Destanı gibi oyunlar seyirciyi yeniden salonlara çeker. Yine bu dönemde oyun araştırmaları ve deneysel çalışmalar yapmak üzere “Tiyatro Araştırmaları Laboratuvarı” (TAL) kurulur. Beklan Algan, Ayla Algan, Erol Keskin, Haluk Şevket Ataseven'in kurucu olarak görev aldıkları bu laboratuvar, Peter Stein, Joseph Szajna, Eugenio Barba gibi dünyaca ünlü tiyatro insanlarının öncülük ettiği yeni yaklaşımlarla araştırmalar yapar. Ancak eğitsel olarak çok önemli mesafelerin alındığı bu çalışmalar, sahneleme anlamında çok verimli olmaz. 2008 yılında Şehir Tiyatrosu'nun merkez sahnesi olan Harbiye Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu, bölgenin kongre vadisi olarak yeniden düzenlenmesi projesi kapsamında yıkılır. Yerine, bugün hâlâ kullanılan yeni tiyatro binası inşa edilir.” Didem Ardali Büyükarman, Cumhuriyet Dönemi İstanbul'unda Tiyatro, Antik Çağdan XXI Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi, istanbultarihi.ist/286-cumhuriyet-donemi-istanbulunda-tiyatro

Seha Hanım, ne güzel bir tesadüf ki sizinle söyleşi yaptığımız sırada Devlet Sanatçısı Mustafa Geceyatmaz'ın oğlu aramış, size de hürmetlerini iletmişti, bildiğiniz gibi. Kendisi ile yapmış olduğum “Ayhan Geceyatmaz ile Sanat ve İş Dünyası İçinde Psikoloji” röportajı yayınlamak üzereydim. Yayımlanan röportajımızda Muzaffer Sarısözen bölümünü size izninizle okumak istiyorum.

“Ankara Radyosu'nun sınavlarını kazanıp sanat camiasına adım atması sonrası, hocası olan rahmetli üstadı Muzaffer Sarısözen'in hayatındaki yerinin çok başka ve önemli olduğunu her zaman dile getiren babam, bunları anlatırken de böyle kıymetli bir insanın talebesi olmaktan sonsuz gurur duyardı. O güne kadar türkü ve şarkı söylemekten başka bir bilgisi olmayan babama nota dâhil müzikle ilgili hemen hemen her şeyi öğreten bu güzel insan, kurumun olanakları ile türkü derlemeleri için babamın Anadolu'ya gitmesine destek olmuştu. Hocası sayesinde Anadolu'nun en ücra köşelerinde derlemeler yaparken bu çalışmalar, aynı zamanda babama Anadolu uygarlığını yakından inceleme olanağı vermiş, kendi dünya görüşünün sınırlarını genişletmekte çok faydalı olmuştu. 9000'den fazla derlemesi bulunan Muzaffer Sarısözen Hoca, aynı zamanda yurt dışında düzenlenen bir folklor festivaline de ilk defa bir halk oyunları ekibimizin gitmesini sağlamış, yazdığı çok sayıda makale ile kültürümüze essiz katkılarda bulunmuştur. Yetiştirdiği sanatçılar arasında babam Mustafa Geceyatmaz'ın yanı sıra Ali Can, Nezahat Bayram, Necla Erol, Nida Tüfekçi, Neriman Altındağ Tüfekçi, Saniye Can, Aliye Akkılıç, Yıldız Ayhan, Ahmet Gazi Ayhan sadece benim bilebildiklerim. Hocasından öğrendiği yöntemle babam da genç sanatçılar için elinden geldiğince hiçbir yardımdan kaçınmamış ve güzel sesleri ile ruhumuza hitabeden bu kişileri sanat camiasına kazandırmıştır. Selahattin Alpay, Belkıs Akkale, İbrahim Tatlıses, İzzet Altınmeşe, Dilber Ay destek verdiği sanatçılardan bazılarıdır. Yetiştirdiği radyo sanatçıları ise saymakta inanın çok zorluk çekerim. Hocasının kurduğu “Yurttan Sesler” topluluğunu uzun süre başarıyla yöneten babam Türk Halk Müziği'ni çok üst düzeylere taşımayı amaç edinerek ekibi ile birlikte bu yolda başarı ile yürümüştür.”

Sizinle ilgili bazı yazıları izninizle okuyarak sohbetimizi tekrar buluşmak üzere şimdilik noktalayalım derseniz. Beni takdir etmenize ve zarafetle yine evinize davet etmenize tekrar tekrar teşekkür ederim. Özel günlerde telefonla sizi arayacağım, hatırnızı soracağım ve ziyaret edeceğim.

“Soprano” kadrosu içinde yer alınan zaman diliminde, konservatuvarın Batı Müziği Korosu'nun İstanbul Operası Korosu ile birleştirilmesi gündeme gelmiş; koronun şefi Muhittin Sadak ve yardımcısı (sonraları Türk popunun efsanevi isimlerinden biri haline gelecek olan) Şerif Yüzbaşıoğlu, Seha Okuş'u, bu yeni oluşumun içinde kalması konusunda ikna etmeye çalışmış, ama başarılı olamamışlardır. Sadak ve Yüzbaşıoğlu'nun istekleri kabul görse, Seha Okuş, belki de 1961 yılı ile birlikte patlayacak olan Türk popunun erken dönem star'larından biri haline gelecektir. Ancak sanatçının gönlünden geçen Halk Müziğidir. Okuş, Nida Tüfekçi'nin desteği ile girdiği İstanbul Radyosu'nda kısa bir sürede sivrilir ve türküleri “en okullu” okuyan isim olarak büyük bir üne erişir. Dönemin en önemli firmalarından Sahibinin Sesi ile imzalanan kontrat da işin plak kısmını çözer; plaklar arka arkaya yayınlanır.” <https://www.sinemamuzik.com/yazar/naim-dilmenerle-gecmis-zamanin-izinde/hasretinle-yandi-gonlum>

“Seha OkuŖ'ın icra heyetine (THM Topluluğu) girdiği tarihten yaklaŖık iki yıl sonra İstanbul Radyosu'nda "Kadınlar Topluluğu" adı ile bir topluluk oluŖturulmasına karar vermiŖti, önceleri radyonun içinden eleman alınması düŖünüldü ise de, yeterli eleman sayısına bu yolla ulaŖılamadı. Topluluğuun Ŗefi olan Neriman Tüfekçi, kadroyu geliŖtirmek için, sesi Halk Müziğine yatkın, nota bilen bayan sanatçılar aramaktaydı... Daha önceleri Nida Tüfekçi ile Seha OkuŖ bir vesile ile tanışmıŖ olduğundan, bu arayıŖ sırasında Nida Tüfekçi, OkuŖ'u kadınlar korusu için önerdi. Elemanları arasına katıldı. Seha OkuŖ bu toplulukta 4 yıl korist olarak alıŖtı. Hemen ardından solistliği onaylandı. Kısa bir süre sonra Ahmet Yamacı'nın Yurttan Sesler Topluluğu'na katıldı. Bu dönemde Halk Müziğine iliŖkin bilgi ve görgüsünü artırmak için Neriman ve Nida Tüfekçi çiftinden çok yararlandı. Halk Müziğinin "inceliklerini" ve "derinliklerini" bu hocalardan öğrendi. Bu bağlamda Seha OkuŖ'u "Neriman Tüfekçi ekolü"ndeki ilk kuŖak sanatçılarından saymak yanlıŖ olmaz. Bu hocalara duyduğu sevgi ve saygı OkuŖ'un sanat yaŖamının tüm kesitlerinde belirleyici rol oynamıŖtır. Seha OkuŖ asıl kadrosunun bulunduğu konservatuvarın yanı sıra radyoda da mukaveleli sanatçı olarak 35 yıl görev yaptı.” <https://mithatsarcan.blogspot.com/2011/03/seha-okus.html>

Yeğeniniz Müjdat Gezen Bey, malum Vefa Liseli. ArŖivimdeki “Vefalı Oyuncular”da Müjdat Gezen bölümünde adınız ve sohbetimizde geçen aile fertleri de geçiyor.

“Müjdat Gezen ile Yapılan Bir Röportajdan Seçmeler: En büyük mutluluk kaynağı insanları mutlu etmek olan usta sanatçı Gökmen Ulu'nun sorularına samimi cevaplar verdi. Milyonların sevgilisi Müjdat Gezen, onu en çok mutlu eden günü anlattı ve Ŗimdiden vasiyetini açıkladı. “Müjdat Gezen bir Cumhuriyet Bayramı'nda, 29 Ekim 1943 yılında İstanbul Fatih'te dünyaya geldi. Sanatla i içe bir ailenin çocuğu olarak yetiŖti. Dedesi İhsan Bey, “Kadifeden Gelir Sesi” gibi ünlü eserlerin söz yazarı. Amcası Osman Vamık Gezen ünlü Ŗarkılarda imzası olan bir müzisyen. Halası Seha OkuŖ Türk Halk Müziği'nin efsanevi solistlerinden. Babası Necdet Gezen, vurmali sazlar üstadıydı, Hamiyet Yüceses, Müzeyyen Senar, Zeki Müren, orkestralarında sahne alır, darbuka çalardı. Opera, Ŗan ve müzikaller tarihi eğitimi alan Kızı Elif Gezen'in eŖi ve oğlu ile yaŖadıđı Hollanda'da korusu var. Ailede tiyatro sanatına yönelen ilk kiŖi ise Müjdat Gezen. Onu bu sanata teŖvik eden annesi Macide Gezen oldu. Aydın bir Cumhuriyet kadını olan Macide Hanım, hoŖ sohbetiyle çok sevilen bir simaydı. Yakınları, Müjdat Gezen'in spontane espri özelliğini annesinden aldığını söyler.

Sizi tiyatro sanatına teŖvik eden anneniz nasıl biriydi?

“Biz Hırka-i Ŗerif'te otururduk. Hırka-i Ŗerif Camisi biliyorsun Hz. Muhammed'in hırkasının Ramazan'da sergilendiği yerdir. Tam ezan baŖladıđında bizim evden duyulurdu. BeŖ vakit namaz kılan annem, duvardaki resmi göstererek, “Gel bak, bu ezan sesi var ya, iŖte onu bu adama borçluyuz” derdi. O resimdeki adam Atatürk'tü.”

Yakın çevreniz bana, annenizin çok neŖeli ve merhametli bir kadın olduğunu anlattı.

“Caminin karŖısında, bizim kapının biraz ilerisinde kadınlar dilenirlermiŖ. Tabii ben küçük kafamla dilendiklerini algılayamıyorum. Bir gün, “Teyze gel, öğlen yemeği yiyelim” diye bizim eve götürdüm. Annem azarladı beni, “Böyle bir Ŗey yapamazsın” dedi. Ben kötü bir Ŗey olduğunu zannettim ama sonra azarlama sebebini öğrenince çok duygulanmıŖtım.

“Sormuyorsun” dedi, “Evde yemek var mı, yok mu? Bak bugün yumurta kırmak zorunda kaldım, kadına rezil oldum” dedi. O kadar tuhafıma gitmiŖti ki... Annem niye eve misafir getirdiğime değil, dilenci kadına mahcup olduğuna üzülyordu. Çok iyi kadındı...”

Hasretinle yandı gönlüm

Hasretinle yandı gönlüm
Yandı yandı, söndü gönlüm
Evvel yükseklerden uçtu
Düze indi şimdi gönlüm
Gözlerimde, kanlı yaşlar
Hasretin bağrımda kışlar
Başa geldi, olmaz işler
Bin bir dertle, doldu gönlüm
Gelecektin, gelmez oldun
Halimi hiç, sormaz oldun
Yaralarımı sarmaz oldun

Yokluğundan soldu gönlüm
Gözlerimde kanlı yaşlar
Hasretin bağrımda kışlar
Başa geldi, olmaz işler
Bin bir dertle, doldu gönlüm
Aramızda karlı dağlar
Hasretin bağrımı dağlar
Çaresizlik yolu bağlar
Yokluğundan öldü gönlüm
Yokluğundan öldü gönlüm

Kalan Müzik'in plak kaydından Seha Okuş Hanım'ın sesini dinlerken dizeleri satır satır takip ettim. Ne kadar duru bir ses. İnsanın içine işliyor.

Film müzikleri, filmlere büyük bir güç veriyor. Film unutulsa dahi müzikler, sözleri dilden dile nesillere aktarılıyor. “Hasretinle Yandı Gönlüm” Türkiye'de müziğin klasiklerinden birisi. Seha Okuş Hanım'ın ilk icra etmiş olması açısından da önemli.

“31 Temmuz 1923 günü Darülbedayi sanatçılarının İzmir'de Mustafa Kemal'e verdikleri temsilde Bedia Muvahhit'in (ö. 1994) de rol alması, Cumhuriyet sonrası Türk kadınının sahneye çıkmasına öncülük eder” ifadeleri açısından baktığımızda; Türkiye'de sinemacıların toplumsal gerçekçilik akımına uygun denemeler yaptıkları dönemin ürünlerinden olan “Dönüş” filminde kadınlarımızın başarılarına tanık oluyoruz.

Atatürk'e saygısıyla, Atatürk ilkeleri ile ülkesine uzun yıllar hizmet etmiş, değerli öğrenciler yetiştirmiş, kıymetli Seha Okuş Hanımefendi'ye yürekten teşekkürü bir borç bilirim. Geleceğe kaynak olacak değerdeki bu kıymetli söyleşimiz diğer röportajlarım gibi RE Books Arts Kitaplığı, pdf Kitaplar-İnceleme-Araştırma ve Röportaj bölümüne kayıtlı olacak ve gelecek kuşaklara da kayıtlı bir belge olarak aktarılacak. Bu yöntemim şu açıdan da önemli diye düşünüyorum; tüm röportajlar birleştiğinde hacimli ve kıymetli bir sosyal tarihi de geniş yelpazede yansıtmış olacak.

Cumhuriyetimizin 100. Yılında, baba soy ağacında yer almaktan onur duyduğum Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere, Seha Hanım'ın abisi Vamık Gezen Beyefendi gibi vatan bütünlüğü için cansıparane çalışmış tüm büyüklerimizin ruhunu şad ediyorum. Hakları ödenmez bir haktır.

Rengigül Yaltırık Ural
Ekim 2023, Suadiye